

**Gemeente
Amsterdam**

Definitief
Versie 1.1
22 juni 2023

Amsterdamse gedragscode flora & fauna

**Aanvullende voorwaarden op de Gedragscode
soortbescherming voor gemeenten**

Auteur

T. Springer

Opdrachtgever

P. van Beveren

Contactpersoon

T. Springer

Ingenieursbureau

Inhoud

Samenvatting	3
1 Inleiding	4
1.1 Aanleiding	4
1.2 Toepassing	5
1.3 Verantwoordelijkheden	6
1.4 Geldigheid	8
1.5 Reikwijdte	8
1.6 Leeswijzer	9
2 Uitgangspunten en soortenlijsten	10
2.1 Zorgvuldig handelen algemeen	10
2.2 Amsterdamse beleidssoorten	11
3 Maatregelen per werkzaamheid	16
3.1 Toelichting	16
3.2 Ruimtelijke ontwikkeling of inrichting	16
3.3 Bestendig beheer of onderhoud	21
Bronvermelding	27

Bijlage(n)

Bijlage 1 - Stroomschema
Bijlage 2 - Natuur in het Plaberum
Bijlage 3 - Natuur in het PBI
Bijlage 4 - Gehanteerde begrippen
Bijlage 5 - Totstandkoming soortenlijsten
Colofon

Samenvatting

De Amsterdamse gedragscode flora en fauna is een aanvulling op de sectorale gedragscode soortbescherming voor gemeenten en de (inter)nationale bescherming van soorten middels de Wet natuurbescherming. In deze Amsterdamse gedragscode flora en fauna staan aanvullende voorwaarden geformuleerd voor het specifieke lokale karakter van de gemeente Amsterdam.

De gemeente Amsterdam heeft diverse redenen om de gedragscode aan te vullen, zodat de gedragscode een voortzetting is van het gevoerde Amsterdamse beheer en beleid zoals uitgevoerd tussen 2009 en 2021:

- 1) De gemeente Amsterdam kent een aantal bijzondere natuurwaarden (incl. bijzondere soorten) en specifieke omstandigheden, die in de Amsterdamse gedragscode flora en fauna (opnieuw) geborgd worden.
- 2) Het Amsterdamse beleid omtrent dierenwelzijn resulteert in een specifieke omgang met vrijlevende dieren (fauna) in dagelijks beheer en ruimtelijke ontwikkeling.
- 3) Borgen van uniforme en (zoveel als mogelijk) gestandaardiseerde werkwijze in de projecten en het beheer in relatie tot zorgplicht.

In de Amsterdamse gedragscode flora en fauna zijn Amsterdamse beleidssoorten (ABS) benoemd. De lijsten zijn onderverdeeld in twee categorieën, om zo de bijbehorende maatregelen af te kunnen stemmen op de zeldzaamheid. In totaal zijn 29 Amsterdamse beleidssoorten benoemd, waarvan 26 soorten flora (onderscheiden in muurflora en overige flora) en 3 soorten fauna. De bijbehorende maatregelen voor deze soorten zijn integraal uitgewerkt in de aanwijzingen voor zorgvuldig handelen.

Het algemene uitgangspunt voor zorgvuldig handelen is dat wordt ingezet op het zoveel mogelijk handhaven van bestaande natuurwaarden. Voor 'ruimtelijke ontwikkeling en inrichting' en 'bestendig beheer of onderhoud' is daarnaast voor verschillende terreintypen opgenomen met welke specifieke soort(groep)en rekening gehouden moet worden. In een tabel is aangegeven in welke periodes gewerkt kan worden en onder welke voorwaarden. De voorwaarden zijn waar mogelijk concreet uitgewerkt in maatregelen. De voorwaarden en maatregelen geven richting aan de uitvoering van werkzaamheden.

Door een gezamenlijke invulling te geven aan de zorgvuldige omgang met soorten wordt gewerkt aan een duurzame toekomst voor mens en natuur in Amsterdam.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In een gedragscode soortbescherming (kortweg gedragscode) wordt op landelijk niveau vastgelegd hoe het zorgvuldig handelen ten aanzien van beschermde flora en fauna wordt gewaarborgd. Door te handelen volgens de gedragscode kan voor een deel van de werkzaamheden vrijstelling worden verkregen van de verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming (Wnb) en hoeft er geen ontheffing meer te worden aangevraagd. De gedragscodes zijn opgesteld per sector, waaronder de gezamenlijke Nederlandse gemeenten. Vanaf 17 december 2020 is er één sectorale gedragscode soortbescherming voor gemeenten. Dit is de gedragscode van de Koninklijke Vereniging Stadswerk (Vereniging Stadswerk, 2020). Deze gedragscode is goedgekeurd door het Ministerie van Landbouw, Natuur & Voedselkwaliteit (LNV) en vervangt de Gedragscode Flora- en faunawet Gemeente Amsterdam (2009). De nieuwe gedragscode is bedoeld voor alle Nederlandse gemeenten en het opstellen van een eigen gedragscode is niet meer toegestaan. In het voorwoord van de sectorale gedragscode is opgenomen dat:

- 1) *de gedragscode door een college- of raadsbesluit van toepassing kan worden verklaard.*
Met de vaststelling van de Gedragscode Flora- en faunawet Gemeente Amsterdam (2009) heeft de gemeenteraad in 2009 reeds ingestemd met het werken conform een gedragscode. De sectorale gedragscode soortbescherming gemeenten (2020) is daarmee inmiddels van toepassing op 'ruimtelijke ontwikkeling of inrichting en 'bestendig beheer of onderhoud' dat wordt uitgevoerd door of in opdracht van de gemeente.
- 2) *bij het van toepassing verklaren van de gedragscode tevens aanvullende voorwaarden kunnen worden geformuleerd om de gedragscode het gewenste specifieke lokale karakter te geven.*
De gemeente Amsterdam heeft diverse redenen om de gedragscode aan te vullen, zodat de gedragscode het gewenste specifieke lokale karakter heeft en een voortzetting is van het gevoerde Amsterdamse beheer en beleid zoals dat was verwoord in de voormalige Gedragscode Flora- en Faunawet Gemeente Amsterdam (2009). Deze redenen staan hieronder uitgewerkt.

Redenen waarom de gemeente Amsterdam kiest voor aanvullende voorwaarden op de gedragscode:

- 1) De gemeente Amsterdam kent een aantal bijzondere natuurwaarden en specifieke omstandigheden, waar de sectorale gedragscode voor gemeenten niet in voorziet. Denk bijvoorbeeld aan de rijke muurflora op kademuren, orchideeën in bermen of groeiplaatsen van zeer zeldzame wilde planten waar de gemeente Amsterdam een nationale verantwoordelijkheid voor draagt. De muurflora genoot onder de 'oude' Amsterdamse gedragscode vanaf 2009 tot 2021 een specifiek beheer en beleid en het voorstel is om dat in de aanvullende voorwaarden opnieuw te borgen.
- 2) Het Amsterdamse beleid omtrent dierenwelzijn resulteert in een specifieke omgang met vrijlevende dieren (fauna) in dagelijks beheer en ruimtelijke ontwikkeling.

- 3) In de voormalige gedragscode van de gemeente Amsterdam stonden concrete aanwijzingen over de invulling van de wettelijke verplichting tot zorgvuldig handelen (zorgplicht). Door een gewijzigde insteek van de nieuwe gedragscode, zijn deze aanwijzingen grotendeels komen te vervallen. In de praktijk is het echter belangrijk om sturing te geven aan de wijze waarop de algemene zorgplicht wordt ingevuld. Deze informatie wordt daarom integraal opgenomen in de Amsterdamse gedragscode flora en fauna, met actualisaties (die de biodiversiteit borgen/versterken) gekoppeld aan de Groenvisie 2020 – 2050 en het Handboek Groen.
- 4) Borgen van uniforme en (zoveel als mogelijk) gestandaardiseerde werkwijze in inrichting en het beheer in relatie tot zorgplicht. De afgelopen jaren zijn voor verschillende soortgroepen uitwerkingen van de algemene zorgplicht en dierenwelzijn opgesteld, onder andere voor muurflora, konijn, mol en vissen. In de Amsterdamse gedragscode flora en fauna worden deze handelwijzen gebundeld, waardoor de informatie eenduidig en gestandaardiseerd beschikbaar is voor alle organisatieonderdelen in de groenketen.

1.2 Toepassing

De Amsterdamse gedragscode flora en fauna is, in navolging van de 'Gedragscode soortbescherming gemeenten' uitsluitend van toepassing op alle inrichtings- en beheerwerkzaamheden die door of in opdracht van de gemeente Amsterdam worden uitgevoerd.

De Amsterdamse gedragscode flora en fauna volgt de indeling zoals beschreven in de gedragscode, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen 'ruimtelijk ontwikkeling of inrichting' en 'bestendig beheer of onderhoud'. In de tekst worden uitgangspunten aangegeven voor de te volgen handelwijzen. De Amsterdamse gedragscode flora en fauna biedt voldoende handvaten voor een doorvertaling naar projecten en onderhoud. Deze doorvertaling is maatwerk en vindt onder begeleiding van een ecologisch deskundige plaats. Per project of bij werkzaamheden worden de maatregelen uit de gedragscode, inclusief Amsterdamse gedragscode flora en fauna, in een ecologisch werkprotocol vertaald naar de specifieke projectsituatie.

RVO Definitie ecologisch deskundige (december 2020)

Onder een ecologisch deskundige verstaat de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) iemand die ecologisch advies geeft of werkzaamheden begeleidt op het gebied van habitats en soorten. Deze persoon heeft schriftelijk aantoonbare ervaring en specifieke ecologische kennis.

Toelichting

Van belang hierbij is dat de ecologisch deskundige voldoende kennis en jarenlange ervaring heeft opgebouwd om ecologisch onderzoek te kunnen doen. Hierbij wordt hij/zij geacht de functionaliteit van leefgebieden van beschermde soorten te (her-) kennen, kennis te hebben van de algemeen erkende onderzoeksmethode, toe te zien op een juiste uitwerking van ecologische werkprotocollen en indien nodig specifiek te nemen maatregelen te begeleiden.

De maatregelen in deze Amsterdamse gedragscode flora en fauna beschrijven hoe in redelijkheid, activiteiten kunnen worden vermeden die schadelijk en nadelig zijn voor de genoemde dieren en planten. De genoemde gedragsregels zorgen ervoor dat er geen wezenlijke invloed van de werkzaamheden op het lokale voortbestaan van de populaties uitgaat. De maatregelen beschrijven de minimaal benodigde inspanning. De maatregelen vormen echter geen technische handleiding die altijd tot succes leidt. Zorgvuldigheid is het resultaat van de inzet van mensen. De mensen die het werk doen – vooral het buitenwerk – kunnen en moeten de zorg voor de natuur vormgeven. De gedragscode, inclusief deze Amsterdamse gedragscode flora en fauna, kan daarvoor de leidraad zijn, maar kan de individuele verantwoordelijkheid en zorg niet vervangen.

In de gedragscode soortbescherming voor gemeenten is het werkproces opgenomen, waarbij de afweging wordt gemaakt of de gedragscode wel of niet van toepassing is. Ook in het geval de gedragscode niet van toepassing is, is deze Amsterdamse gedragscode flora en fauna bij de gedragscode alsnog van toepassing. De gedragscode voorziet in maatregelen voor niet-vrijgestelde soorten onder de Wet natuurbescherming (Wnb), terwijl de Amsterdamse gedragscode flora en fauna aanvullend specifieke Amsterdamse beleidssoorten betreft en een concrete uitwerking geeft van de zorgvuldige omgang met algemene en vrijgestelde soorten (zie bijlage 1). De maatregelen uit de gedragscode voor 'algemeen zorgvuldig handelen' worden hiermee niet tenietgedaan, maar gelden als niet-vrijgestelde soorten aanwezig zijn. Voor vrijgestelde en algemene soorten gelden de maatregelen zoals opgenomen in deze Amsterdamse gedragscode flora en fauna.

De Provincie Noord-Holland heeft de volgende soorten vrijgesteld:

- Zoogdieren: aardmuis, bosmuis, dwergmuis, dwergspitsmuis, egel, haas, huisspitsmuis, konijn, rosse woelmuis, veldmuis, vos en woelrat.
- Amfibieën: bastaardkikker, bruine kikker, gewone pad, kleine watersalamander en meerkikker.

1.3 Verantwoordelijkheden

De verplichtingen die voortkomen uit de Wet natuurbescherming dienen te allen tijde opgevolgd te worden, bijvoorbeeld het voorkomen van verstoring van broedende vogels. In de gedragscode soortbescherming voor gemeenten zijn daarnaast in hoofdstuk 3 en 5 de werkprocessen beschreven; deze dienen opgevolgd te worden als sprake is van effecten op beschermde (niet-vrijgestelde) soorten. Voor 'ruimtelijke ontwikkeling of inrichting' is dit proces geïntegreerd in het PLABERUM (zie bijlage 2). Ook voor projecten die binnen het PBI worden uitgevoerd is borging van de vereisten vanuit de Wet natuurbescherming relevant (bijlage 3).

De Amsterdamse gedragscode flora en fauna betreft een dynamisch product, dat in de loop van de tijd in samenwerking met de betrokken gemeentelijke diensten actueel wordt gehouden (zie ook 1.3.12). Aanpassingen en aanvullingen kunnen worden gedaan over de uitwerking van maatregelen, voor zowel specifieke Amsterdamse soorten als om invulling te geven aan de verplichting tot zorgvuldig handelen. Ook is het mogelijk dat op termijn nieuwe soorten

toegevoegd worden waar de gemeente Amsterdam een specifieke zorg voor heeft of dat soorten worden verwijderd.

Voor de Amsterdamse gedragscode flora en fauna gelden voor alle werkzaamheden de volgende verantwoordelijkheden voor naleving en borging in de processen:

- 1.3.1 De initiatiefnemer (omschreven in bijlage 4) is hoofdverantwoordelijk voor de naleving van deze Amsterdamse gedragscode flora en fauna. Deze verantwoordelijkheid kan worden gedelegeerd naar het afdelingshoofd of de projectleider.
- 1.3.2 De gemeente Amsterdam maakt deze Amsterdamse gedragscode flora en fauna actief openbaar, zodat haar eigen personeel, (potentiële) opdrachtnemers, belanghebbenden en belangstellenden tijdig over het bestaan en de inhoud van de Amsterdamse gedragscode flora en fauna worden geïnformeerd. Er zal vanuit Ruimte & Duurzaamheid een voorlichtingscampagne gestart worden om relevante diensten te informeren over de Amsterdamse gedragscode flora en fauna en de daarmee verband houdende afspraken.
- 1.3.3 Ruimte & Duurzaamheid is verantwoordelijk voor het beschikbaar stellen van al eerder geïnventariseerde gegevens over beschermde en bijzondere natuurwaarden. Waar nodig wordt aanvullend stadsbreed onderzoek gedaan naar de soorten genoemd in de Amsterdamse gedragscode flora en fauna. Deze gegevens staan opgeslagen in de Nationale Databank Flora en Fauna (NDDF) en/of zijn ontsloten op maps.amsterdam.nl.
- 1.3.4. Voor de effectenanalyse van de werkzaamheden op de Amsterdamse beleidsoorten is een inventarisatie in de juiste periode aan te bevelen, maar geen verplichting. Een onderzoeksinspanning op basis van reeds aanwezige gegevens en/of geschiktheidsbeoordeling van het aanwezige habitat volstaat.
- 1.3.5 Indien bij uitzondering de richtlijnen uit de Amsterdamse gedragscode flora en fauna niet opgevolgd kunnen worden, vindt afstemming plaats met de gemeentelijke ecologen. De afstemming resulteert in projectspecifieke afspraken en maatregelen.
- 1.3.6 Het afdelingshoofd of de projectleider maakt de vastgestelde Amsterdamse gedragscode flora en fauna onderdeel van alle opdrachten. In RAW-contracten wordt de Amsterdamse gedragscode flora en fauna meegenomen als onderdeel van de quickscan natuur en als basis van het op te stellen ecologisch werkprotocol. In andere contractvormen is de Amsterdamse gedragscode flora en fauna een verplicht onderdeel van de opdracht en wordt expliciet verwezen naar deze Amsterdamse gedragscode flora en fauna (als link naar het document). De opdrachtnemer bevestigt schriftelijk de werkzaamheden volgens deze Amsterdamse gedragscode flora en fauna uit te voeren. De opdrachtnemer is verantwoordelijk voor het aanwezig/raadpleegbaar zijn van het ecologisch werkprotocol op de locatie waar de werkzaamheden worden uitgevoerd.

- 1.3.7 Het afdelingshoofd of de projectleider is verantwoordelijk voor het verzamelen van gegevens over Amsterdamse beleidssoorten en het juiste gebruik van de gegevens in de planning en te nemen maatregelen in de contractvoorbereiding van de werkzaamheden.
- 1.3.8 De opdrachtnemer is verantwoordelijk voor het adequaat uitvoeren van de in deze Amsterdamse gedragscode flora en fauna beschreven maatregelen, ook als deze in onderaanneming worden uitgevoerd.
- 1.3.9 De opdrachtnemer is verantwoordelijk voor het tijdig, correct en volledig informeren en instrueren van de bij de werkzaamheden en maatregelen betrokken personen.
- 1.3.10 De opdrachtnemer is verantwoordelijk voor het geven van een adequate invulling aan de algemene zorgplicht tijdens de uitvoering van de werkzaamheden, ook in gevallen waarin deze Amsterdamse gedragscode flora en fauna niet voorziet.
- 1.3.11. De afdeling Vergunningen toetst werkzaamheden door of in opdracht van de gemeente aan de (Amsterdamse) gedragscode. Bij niet naleving hiervan kan juridisch of bestuurlijke worden gehandhaafd.
- 1.3.12. Ruimte & Duurzaamheid van de gemeente Amsterdam is verantwoordelijk voor monitoren, evalueren en actualiseren van de Amsterdamse gedragscode flora en fauna.

1.4 Geldigheid

De Amsterdamse gedragscode flora en fauna is geldig vanaf vaststelling (april 2022) door het college. Op termijn wordt beoordeeld op welke manier de Amsterdamse gedragscode flora en fauna integraal opgenomen kan worden in de overgang naar de Omgevingswet. De gedragscode zal regelmatig worden geëvalueerd en vervolgens indien nodig geactualiseerd.

1.5 Reikwijdte

Deze Amsterdamse gedragscode flora en fauna is een aanvulling op de sectorale gedragscode soortbescherming voor gemeenten en de (inter)nationale bescherming van soorten middels de Wet natuurbescherming (zie bijlage 1). De soorten in de Amsterdamse gedragscode flora en fauna zijn een uitwerking van de Amsterdamse (beleids)ambitie voor meer biodiversiteit en een beter dierenwelzijn. Door een gezamenlijke invulling te geven aan de zorgvuldige omgang met deze soorten in Amsterdam, wordt gewerkt aan een duurzame toekomst voor planten, dieren en mensen.

In deze Amsterdamse gedragscode flora en fauna staan aanvullende voorwaarden geformuleerd voor het specifieke lokale karakter van de gemeente Amsterdam. Enerzijds betreffen dit specifieke soorten waar de gemeente Amsterdam een speciale zorg voor heeft, anderzijds

betreffen het maatregelen om concrete invulling te geven aan de wettelijke verplichting tot zorgvuldig handelen. Dit zorgvuldig handelen geldt voor alle in het wild levende dieren, inclusief algemene en vrijgestelde soorten.

1.6 Leeswijzer

Gemeente Amsterdam heeft bij het uitvoeren van werkzaamheden een zorg voor specifieke soorten. Deze soorten zijn in hoofdstuk 2 aangemerkt als Amsterdamse beleidssoorten (ABS). Ook zijn in dit hoofdstuk de uitgangspunten voor zorgvuldig handelen opgenomen. De uitwerking van de maatregelen voor deze specifieke soorten is opgenomen in hoofdstuk 3, gesplitst naar 'ruimtelijke ontwikkeling en inrichting' en 'bestendig beheer of onderhoud'. De maatregelen zijn gesorteerd naar terreintype, waar werkzaamheden worden uitgevoerd. In dit hoofdstuk zijn integraal de maatregelen opgenomen om concreet invulling te geven aan de verplichting tot zorgvuldig handelen.

De uitleg van termen gebruikt in deze Amsterdamse gedragscode flora en fauna zijn opgenomen in bijlage 4.

2 Uitgangspunten en soortenlijsten

2.1 Zorgvuldig handelen algemeen

In zijn algemeenheid wordt bekeken hoe de zorgplicht passend kan worden gemaakt aan de huidige groenambities van de gemeente Amsterdam. Daarbij wordt de koppeling gemaakt met de Groenvisie 2020-2050 (werkgroep Natuurinclusief/Biodiversiteit), het Handboek Groen en de Agenda Dieren. Deze insteek past ook bij het concept van een (landelijke) Basiskwaliteit Natuur, waarbij condities worden geboden om algemene soorten ook algemeen te houden.

Flora

Uitgangspunt is dat wordt ingezet op zoveel mogelijk handhaven van bestaande natuurwaarden, zowel in ruimtelijke ontwikkeling en inrichting als in bestendig beheer of onderhoud.

- Dit betekent concreet dat ingezet wordt op het handhaven van muurvegetaties, ook als hier geen beschermde soorten of aandachtsoorten aanwezig zijn.
- Ook wordt zorgvuldig omgegaan met locaties met schrale grond, omdat deze vaak een goed startpunt vormen voor ontwikkeling van natuurwaarden. Behoud en ontwikkeling van soortenrijke vegetaties, zoals bloemrijke bermen en graslanden met o.a. orchideeën, is daarom een uitgangspunt. Bij ingrepen in schrale grond wordt daarom ook weer schrale grond teruggebracht.
- Met inzaaien wordt zeer terughoudend omgegaan; hierbij worden de richtlijnen uit het Handboek Groen gehanteerd.

Fauna

- Bij het plaatsen of vervangen van verlichting wordt rekening gehouden met bestaande en potentiële natuurwaarden. Het beleidskader Verlichting geeft hier invulling aan voor met name de Ecologische Structuur Amsterdam (ESA) en de Hoofdgroenstructuur (HGS).
- Bij herinrichting geldt dat er geen nieuwe ecologische knelpunten mogen ontstaan en/of een verhoogd risico op veel verkeersslachtoffers. Dit geldt zowel voor herinrichting op land en in/langs water. Bij het werken in/langs water geldt daarnaast dat het risico op dieren te water tijdens de werkzaamheden en in de nieuwe inrichting niet mag toenemen. Voor de uitgangspunten voor inrichting wordt verwezen naar het Handboek Groen, waarin maatregelen zijn opgenomen voor vluchtroutes als dieren te water raken (fauna-uittreedplaatsen; FUP).
- In het beheer van de openbare ruimte wordt een zorgvuldige afweging gemaakt tussen de natuurlijke aanwezigheid van vrijlevende dieren en eventuele schade/overlast die de dieren (kunnen) veroorzaken. Hierbij gelden, in het verlengde van de Agenda Dieren 2015-2018, de volgende richtlijnen:
 - Vrijlevende dieren horen bij de openbare ruimte;
 - Als soorten op een specifieke locatie een risico vormen, is het uitgangspunt dat deze op een diervriendelijke manier worden verjaagd. Dat kan door actieve verjagingstechnieken (bijvoorbeeld geluid of trillingen) of gewijzigde inrichting. Let hierbij ook op de (onbedoelde) effecten op overige soorten.

- Indien diervriendelijk verjagen niet mogelijk is, worden de dieren gevangen, elders uitgezet en gemonitord. Deze lijn wordt uitsluitend gehanteerd wanneer de overlevingskansen van de dieren hiermee aanzienlijk worden vergroot, omdat deze als individu niet adaptief genoeg zijn bij behoud op locatie. Voor invasieve exoten gelden specifieke richtlijnen (zie bijlage 5).
- Indien opvangen, elders uitzetten en monitoren geen diervriendelijke optie is, kan diervriendelijke beheersing worden overwogen. Mollen hebben bijvoorbeeld een belangrijke plaats in het stedelijk ecosysteem en worden in dat kader in principe niet actief bestreden. Hierop zijn uitzonderingen mogelijk als de soort voor gevaar kan zorgen, met name aangezien vangen/elders uitzetten geen diervriendelijk alternatief is. Maar ook in die situatie wordt in eerste instantie gekozen om schade/overlast te voorkomen door diervriendelijke verjaging.
- Zwerfafval wordt regelmatig geruimd om te voorkomen dat dieren (te water) hierin verstrikt raken of anderszins schadelijk is voor dieren.

2.2 Amsterdamse beleidssoorten

Flora

In tabel 1 en 2 zijn lijsten opgenomen met specifieke plantensoorten relevant voor de gemeente Amsterdam¹. Op deze lijsten staan, voor een volledig beeld, zowel soorten beschermd onder de Wet natuurbescherming (Wnb), als soorten waar de gemeente Amsterdam vanuit nationaal perspectief een speciale zorg voor heeft, bijvoorbeeld omdat deze planten maar op een of twee locaties in Nederland groeien. Voor de soorten beschermd onder de Wnb wordt het wettelijk spoor gevolgd en gelden eventueel maatregelen zoals opgenomen in de gedragscode soortbescherming voor gemeenten. In deze Amsterdamse gedragscode flora en fauna worden deze soorten daarom verder buiten beschouwing gelaten.

Voor circa 80 plantensoorten is Amsterdam, in landelijk perspectief, speciaal (zie bijlage 5.2). De meeste daarvan handhaven zich, hebben daarbij toekomstperspectief, gelet ook op de ontwikkelingsdoelen uit het Handboek Groen / de Groenvisie, waarin ze als bijzondere doelsoorten zijn opgenomen (bijlage 5.2, categorie C/D). Voor een 30-tal plantensoorten (categorie ABS(+)) is er meer nodig. Het gaat om speciale kritische soorten met een beperkt aantal groeiplaatsen waarbij behoud daarvan aan de orde is. Deze aanvullende inspanning richt zich uitsluitend op soorten die spontaan zijn gevestigd en op de locatie als oorspronkelijk kunnen worden beschouwd. Zie bijlage 5 voor nadere criteria over de totstandkoming van de soortenlijsten.

Fauna

In tabel 3 zijn lijsten opgenomen met specifieke diersoorten relevant voor de gemeente Amsterdam¹. Onder de Wnb zijn reeds veel diersoorten beschermd. Voor deze soorten geldt het wettelijk spoor en de maatregelen zoals opgenomen in de gedragscode soortbescherming voor gemeenten. Deze soorten zijn daarom buiten beschouwing gelaten. Voor enkele soorten heeft de

¹ De wetenschappelijke namen zijn opgenomen in bijlage 5.

gemeente Amsterdam een specifieke zorg. Deze soorten staan vermeld op de Rode Lijst en/of hier heeft de gemeente zich vanaf 2009 ingespannen voor de bescherming ervan.

2.2.1 Muurflora

Voor de bescherming van muurflora - grotendeels gebonden aan kademuren en brugconstructies en lokaal op steenglooingen - gaat het om de volgende Amsterdamse beleidsoorten (ABS):

Tabel 1: Soortenlijst muurflora

Wet natuurbescherming	Categorie ABS+	Categorie ABS
Blaasvaren	Lancetvormige streepvaren	Zwartsteel
Schubvaren	Steenhavikskruid ¹	Steenbreekvaren
Groensteel		Tongvaren
		Stengelomvattend havikskruid
		Halsbloem
		Muurnavel
		Gele helmbloem
		IJzerhard ²

In de lijst is onderscheid gemaakt tussen verschillende mate van bescherming.

- **Categorie ABS+:** landelijk unieke soorten, uitsluitend voorkomend in Amsterdam. Daarmee heeft de gemeente Amsterdam een essentiële taak in de bescherming van deze soorten. Voor deze locaties dienen objectafspraken gemaakt te worden. Daarbij wordt volop ingezet op het veiligstellen/borgen van desbetreffende soorten. Indien muurflora categorie ABS+ aanwezig is in het projectgebied dient vroegtijdig contact te worden opgenomen met een gemeentelijk ecooloog. Het projectteam dient daarbij een plan in met een voorstel voor te treffen beschermingsmaatregelen voor zorgvuldige omgang met de individuen.
- **Categorie ABS:** voor deze soorten geldt dat er per initiatief een afweging wordt gemaakt op basis van het stappenplan:
 - 1) Gericht behoud ter plaatse, inpassen in werkzaamheden. Voor het behoud van de soort is het van belang dat bestaande groeiplaatsen op muren worden ingepast/ongemoeid gelaten, waarbij het behoud van grondstructuur/kenmerken (kalkgehalte) en waterhuishouding essentieel is;
 - 2) Indien niet mogelijk, dan inzetten op muurplantvriendelijke herontwikkeling (natuurinclusief bouwen; principe 3 uit de Groenvisie 2050 van de gemeente Amsterdam). Dit betekent dat gelijkwaardige of zelfs verbeterde omstandigheden voor muurflora worden teruggebracht in de nieuwe situatie. Het verplaatsen van deze soorten en/of compensatie van deze soorten is niet voorgeschreven. Het is hierdoor

² Alleen op steenglooingen en hellende vlakken

mogelijk dat individuen sneuvelen, maar omdat op systeemniveau bijzondere muurflora wordt ontwikkeld, zal stadsbreed gewerkt worden aan een gunstige staat van instandhouding van de soorten. Voor voorbeelden en aanwijzingen over mortelsamenstelling en visualisaties wordt verwezen naar het Handboek Groen.

Nieuwe kademuren en brugconstructies worden in de toekomst standaard voorzien van een muurplantvriendelijke mortel, waarbij het doel is om muurvegetaties volledig tot ontwikkeling te brengen (met uitzondering van houtige gewassen).

De Amsterdamse beleidsoorten komen met name voor op kademuren en brugconstructies. Daarbuiten kunnen individuele exemplaren aanwezig zijn op vrijstaande muren (ommuren), in putten, op grondgroeiplaatsen of lokaal op gebouwen. In dat geval kan worden gekeken of de groeiplaatsen ingepast/gespaard kunnen worden in de werkzaamheden (conform categorie ABS stap 1). Voor de uitwerking van de maatregelen, perioden en type materieel zijn de volgende categorieën relevant:

- Gebouwen en werken (paragraaf 3.2.1 en paragraaf 3.3.1).

2.2.2 Overige flora

Voor de bescherming van overige flora die bijvoorbeeld in oeverzones, bermen, taluds, zoomvegetaties, maar ook in boomspiegels, verhardingen groeien, gaat het om de volgende Amsterdamse beleidsoorten (ABS):

Tabel 2: Soortenlijst bescherming overige flora

Wet natuurbescherming	Categorie ABS+	Categorie ABS
Kartuizer anjer ³	Rietorchis (1)	Slanke mantelanjer
Zandwolfsmelk	Bijenorchis (1)	Klimopbremraap
Wolfskers	Bilzekruid	Stinkende ballote
	Grote keverorchis (1)	Brede wespenorchis
	Klavervreter	Dodemansvingers
	Moeraswespenorchis (1)	
	Hondskruid (1)	
	Blauwe bremraap	
	Naast (1) ook overige orchideeën (uitgezonderd brede wespenorchis)	
	Riempjes	
	Heemst	

³ Alleen Westpoort wordt als oorspronkelijke wilde populatie beschouwd (daarbuiten ingezaaid)

In de lijst is onderscheid gemaakt tussen verschillende mate van bescherming.

- **Categorie ABS+:** voor deze soorten wordt het volgende stappenplan doorlopen:
 - 1) gericht behoud ter plaatse, groeiplaats inpassen in het project of de werkzaamheden;
 - 2) indien onmogelijk dan verplaatsing van planten of zaad/materiaal verzamelen en/of ontwikkeling van nieuwe/alternatieve groeiplaats binnen het werkgebied;
 - 3) bij onvoldoende mogelijkheden in het werkgebied wordt gezocht naar een geschikte locatie daarbuiten en wordt natuurinclusief bouwen binnen het werkgebied nader vormgegeven.
- **Categorie ABS:** rekening houden met soort; laten staan waar kan en/of met eenvoudige maatregelen anderszins borgen (maatwerk).

Voor het behoud van de soort is het van belang dat bestaande groeiplaatsen worden ingepast/ongemoeid gelaten, waarbij het behoud van grondstructuur/kenmerken (kalkgehalte en bodemschimmels) en waterhuishouding essentieel is.

Voor de specifieke groeiomstandigheden per soort wordt verwezen naar het Handboek Groen, lijst wilde planten kruidachtigen. Voor de uitwerking van de maatregelen, perioden en type materieel zijn de volgende categorieën relevant:

- Houtige begroeiingen (paragraaf 3.2.2. en 3.3.2)
- Gazon en kruidige begroeiingen (paragraaf 3.3.3)
- (Half)verharding, hekwerken, rasters en straatmeubilair (paragraaf 3.3.4)
- Wateren en oevers (paragraaf 3.3.5)

2.2.3 Fauna

Voor de bescherming van fauna gaat het om de volgende Amsterdamse beleidsoorten (ABS):

Tabel 3: Soortenlijst fauna

Categorie ABS
Rivierdonderpad
Kroeskarper
Bruin blauwtje

Rivierdonderpad

Rivierdonderpad, een bodemgebonden vissoort, komt op verschillende locaties in Amsterdam voor. Deze vis ondervindt concurrentie van uitheemse grondelsoorten. Vanaf 2009 heeft de gemeente zich ingespannen om de soort (met succes) te behouden in de stad.

Rivierdonderpaden houden zich voornamelijk schuil onder holtes van stenen of boomwortels in het water. De soort is weinig mobiel en verplaatst zich zelden over grote afstanden. Tijdens het voortplantingsseizoen is dit maximaal 10 meter (Dorenbosch, 2019). Buiten dit seizoen kunnen ze

grotere afstanden afleggen⁴. Deze combinatie van factoren maakt dat de soort zichzelf beperkt in veiligheid kan brengen bij werkzaamheden in het water.

Voor bescherming van de soort is het daarom van belang om de soort voorafgaand aan werkzaamheden op een passende wijze weg te vangen. Ook wordt de toekomstige situatie zodanig ingericht dat een geschikt biotoop voor de soort ontstaat.

De soort kan aanwezig zijn als werkzaamheden worden uitgevoerd in zoet water:

- Wateren en oevers (paragraaf 3.2.3. en 3.3.5)

Kroeskarper

Kroeskarper staat op de Rode Lijst voor vissen (categorie 'kwetsbaar'). Door het verdwijnen van plantenrijke wateren is de soort in aantal afgenomen. Daarnaast kan de soort kruisen met gibel en karper, waardoor hybride-soorten ontstaan. De kroeskarper komt voor in de oostelijke helft van Amsterdam. De soort leeft in ondiep, helder water met een rijke plantengroei. Opvallend is dat de soort kan overleven bij extreme omstandigheden, waaronder kortdurende droogval of bevrozing van de huid en schubben, hoge watertemperaturen en een periode van zuurstofloosheid van het water.

Voor bescherming van de soort is het van belang dat de toekomstige situatie zodanig wordt ingericht en beheerd dat een geschikt biotoop voor de soort ontstaat.

De soort kan aanwezig zijn als werkzaamheden worden uitgevoerd in zoet water:

- Wateren en oevers (paragraaf 3.2.3. en 3.3.5)

Bruin blauwtje

Bruin blauwtje staat op de Rode Lijst voor dagvlinders (categorie 'gevoelig'). De soort komt veelvuldig voor in Amsterdam. Het is een soort van schrale grasbermen, met een voorkeur voor begroeide terreinen afgewisseld met open grond. De waardplanten bestaan uit diverse soorten ooievaarsbek en deze waardplant en directe omgeving speelt ook een belangrijke rol in de verpoping van rups naar vlinder.

Voor bescherming van de soort is het van belang dat de toekomstige situatie zodanig wordt ingericht en beheerd dat een geschikt biotoop voor de soort terugkomt. Geschikte biotopen worden gefaseerd gemaaid. Ook wordt het beheer gericht op een ruim aanbod aan nectarplanten in de zomermaanden.

De soort kan aanwezig zijn als werkzaamheden worden uitgevoerd in:

- Houtige begroeiingen, kruidige begroeiingen en onbegroeid terrein (paragraaf 3.2.2.)
- Gazon en kruidige begroeiingen (paragraaf 3.3.3)

⁴ Bij gebrek aan geschikt habitat is de actieradius van de soort dan maximaal 50 meter.

3 Maatregelen per werkzaamheid

Onderstaande kalenders zijn enkel van toepassing op de soorten die zijn vrijgesteld onder de Wet natuurbescherming of algemene, onbeschermde soorten. Indien werkzaamheden invloed kunnen hebben op beschermde soorten (Wet natuurbescherming) dient de gedragscode gevolgd te worden of is een ontheffing Wet natuurbescherming nodig. Ook voor broedgevallen geldt dat werkzaamheden op voldoende afstand moeten plaatsvinden. Dit dient door een ecologisch deskundige te worden beoordeeld.

3.1 Toelichting

Bij de categorieën zijn kalenders opgenomen met een aanduiding in welke periodes werkzaamheden kunnen plaatsvinden en onder welke voorwaarden.

- Bij de uitvoering van de werkzaamheden wordt rekening gehouden met de meest kwetsbare periode voor de betreffende plant- en diersoorten. In de kalender van werkzaamheden is dat in **ROOD** per activiteit weergegeven. Uitvoering van werkzaamheden kan dan niet plaatsvinden, tenzij een ecologisch deskundige onderbouwd dat van deze periode kan worden afgeweken.
- Bij voorkeur wordt gewerkt in veilige perioden zoals met **GROEN** aangegeven in de kalender van werkzaamheden. In deze periode kan zonder voorwaarden worden gewerkt, mits de algemene zorgplicht wordt gehanteerd.
- Onder voorwaarden kan op locaties buiten de veilige periode worden gewerkt. In de kalender van werkzaamheden is met **GEEL** aangegeven wanneer 'werken onder voorwaarden' wordt uitgevoerd.

3.2 Ruimtelijke ontwikkeling of inrichting

3.2.1 Gebouwen en werken

Voor de Amsterdamse beleidsoorten, met betrekking tot gebouwen en werken, zijn primair kademuren en brugconstructies relevant, deels ook steenoeverglooiingen⁵. Bij renovatie-, verbouwings- en sloopwerkzaamheden dient rekening te worden gehouden met muurplanten.

⁵ Werkzaamheden aan groene gevels en groene en bruine daken vallen onder paragraaf 3.2.2.

Voorwaarden waaronder handeling in gele periode kan worden uitgevoerd.

- **Planten ABS+ en ABS:** aanwijzingen en stappenplan volgen uit paragraaf 2.2.2.
- **Bruin blauwtje:** indien werkzaamheden worden uitgevoerd op locaties waar bruin blauwtje (in potentie) voorkomt, wordt in de toekomstige situatie een geschikte biotoop teruggebracht voor de soort en op een passende wijze beheerd.
- **Vrijgestelde zoogdieren:**
 - 1) Er wordt in principe gewerkt buiten het voortplantingsseizoen. Deze periode is voor iedere soort(groep) verschillend en kan door omstandigheden langer of korter zijn dan gebruikelijk. Voor het aanwezige biotoop dient een inschatting gemaakt te worden van het belang van de locatie als voortplantingsplek voor vrijgestelde zoogdieren. Locaties waar sprake is of kan zijn van voortplanting van konijn of haas worden in ieder geval ontzien in de periode januari tot en met juli.
 - 2) Locaties waar sprake is of kan zijn van overwintering van egels worden ontzien gedurende de winterperiode. Egels gaan in winterslaap vanaf eind november tot eind april. Deze periode kan langer of korter zijn, afhankelijk van de weersomstandigheden. Als de dagtemperatuur onder de 10 graden komt, gaat de egel in winterslaap.
 - 3) Stappenplan bij werkzaamheden in leefgebied van konijnen:
 - a. Indien konijn aanwezig is op de betreffende locatie is de eerste voorkeur om de aanwezigheid van deze soorten in te passen.
 - b. Indien dat niet mogelijk is, dan worden deze soorten op diervriendelijke wijze gestimuleerd om zich op eigen kracht te vestigen in geschikt nieuw leefgebied in de nabije omgeving, buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden.
 - c. Is dat niet mogelijk, dan kunnen in het uiterste geval konijnen worden gevangen en uitgezet in een alternatief geschikt leefgebied. Het alternatief leefgebied dient te voldoen aan specifieke voorwaarden, waaronder voldoende schuilgelegenheid en voedsel en afwezigheid van sterke concurrentie van reeds aanwezige konijnen. Hiervoor heeft de gemeente Amsterdam ontheffing van de Wet natuurbescherming (OD.303953; geldig tot 31 december 2024).
- **Vrijgestelde amfibieën:** er wordt in principe gewerkt buiten het voortplantingsseizoen (1 maart tot 1 september). Locaties waar sprake is of kan zijn van overwintering van grote aantallen amfibieën worden ontzien gedurende de winterperiode.

3.2.3 Wateren en oevers

Bij het werken aan wateren en oevers gelden de volgende algemene uitgangspunten:

- Uitvoering moet plaatsvinden vanaf één zijde, zo mogelijk in de richting van open water of sloten die gehandhaafd blijven, zodanig dat dieren daarnaartoe uit kunnen wijken.
- Werkzaamheden moeten rustig worden uitgevoerd (geen grond 'dumpen'), om dieren de kans te geven tijdig te vluchten.
- Als het gehele water wordt gedempt, wordt de waterstand verlaagd tot circa 15 centimeter. De in de sloot (water en bagger) aanwezige vissen en amfibieën worden door een deskundige weggevangen en verplaatst naar een geschikt water in de nabije omgeving. Tijdens het vangen worden, indien aanwezig, zo mogelijk ook waardplanten (o.a. Krabbenscheer), waarddieren (o.a. grote zoetwatermossels) en macrofauna (zoals libellenlarven en waterkevers) overgezet. De watergang wordt zo snel mogelijk na het wegvangen gedempt.

- Indien verlagen van de waterstand niet mogelijk is, bijvoorbeeld bij veiligheidsconstructies in grachten waarbij open of gesloten kuipen worden toegepast, dan gelden daarbij verschillende voorzorgsmaatregelen. Er is sprake van een open kuip als er geen damwanden aan de kopsen kanten worden geplaatst of als sprake is van een ruimte onder de kadevloer, die een vrije doorgang vormt naar het water van de gracht.
 - Bij toepassing van een open kuip dienen vissen zoveel mogelijk te worden opgestuwd (van onderaf). Bij een open kuip dient demping in eerste instantie plaats te vinden vanaf de grachtzijde naar de kade toe. Vervolgens vindt de demping plaats vanaf de dichte zijde naar de open zijde, zodat vissen tijdig kunnen vluchten.
 - Bij een gesloten bouwkuip moet worden voorkomen dat dieren ingesloten raken. Indien een gesloten bouwkuip wordt toegepast is het zaak om 5 meter voor het eind te stoppen met de demping en de aanwezige dieren weg te vangen met een kraanbak. De laatste 5 meter wordt tot een diepte van 0,30 m onder waterpeil aangevuld en eventueel aanwezige dieren worden met een schepnet verplaatst.
- Activiteiten moeten uitgevoerd worden in de maanden september tot en met januari.
- Voor trekvisserij mogen geen nieuwe barrières ontstaan. Zo mogelijk worden barrières opgeheven.

Voor het dempen of verbreden van een waterlichaam gelden daarnaast aandachtspunten voor zoogdieren, amfibieën en vissen (inclusief rivierdonderpad en kroeskarper).

Voor de uitgangspunten voor achterstallig baggeren wordt verwezen naar 'bestendig beheer of onderhoud', categorie 'wateren en oevers' (paragraaf 3.3.5).

Voor een overzicht van de perioden en voorwaarden zie onderstaand schema.

Periode soorten	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Vrijgestelde zoogdieren												
Vrijgestelde amfibieën												
Rivierdonderpad (ABS)												
Kroeskarper (ABS)												
Vissen (algemene soorten)												
	Geen maatregelen nodig, wel Algemene zorgplicht van toepassing											
	Activiteit uitvoeren onder voorwaarden											
	Activiteit niet uitvoeren											

Voorwaarden waaronder handeling in gele periode kan worden uitgevoerd.

- **Vrijgestelde zoogdieren:** er wordt in principe gewerkt buiten het voortplantingsseizoen. Deze periode is voor iedere soort(groep) verschillend en kan door omstandigheden langer of korter zijn dan gebruikelijk. Voor het aanwezige biotoop dient een inschatting gemaakt te worden van het belang van de locatie als voortplantingsplek voor vrijgestelde zoogdieren. Indien burchten van konijn aanwezig zijn, wordt het stappenplan doorlopen zoals vermeld in paragraaf 3.2.2. vrijgestelde zoogdieren, punt 3).

- **Vrijgestelde amfibieën:** er wordt in principe gewerkt buiten het voortplantingsseizoen (1 maart tot 1 september).
- **Rivierdonderpad:**
 - De omgang met de soort wordt gespecificeerd in het ecologisch werkprotocol.
 - De algemene uitgangspunten onder 'werken aan water en oevers' worden gevolgd.
 - Aanvullend geldt dat de exemplaren van de soort kort voorafgaand aan de werkzaamheden worden weggevangen middels elektrisch vissen (gelijkstroom met laag voltage). Langs kademuren dient te worden voorkomen dat vissen komen bovendrijven onder de kademuurconstructie, hier blijven hangen en daarmee niet kunnen worden gered. Elektrisch vissen mag uitsluitend worden uitgevoerd door daartoe bevoegde personen met de juiste certificering. Voorafgaand aan het wegvangen worden zoveel mogelijk schuilmogelijkheden verwijderd.
 - In de nieuwe situatie worden geschikte omstandigheden voor de soort teruggebracht.
 - Indien rivierdonderpad aanwezig is in het projectgebied, dient vroegtijdig contact te worden opgenomen met een gemeentelijk ecooloog. Het projectteam dient daarbij een plan in met een voorstel voor te treffen maatregelen, zowel voor zorgvuldige omgang met individuen als maatregelen om geschikte omstandigheden terug te brengen.
- **Kroeskarper**
 - De algemene uitgangspunten onder 'werken aan wateren en oevers' worden gevolgd.
 - In de nieuwe situatie worden geschikte omstandigheden voor de soort teruggebracht.

3.2.4 (Half)verharding en terreinmeubilair

Voor werkzaamheden aan straatmeubilair, (half)verharding of het plaatsen van (tijdelijke) rasters of hekwerken wordt verwezen naar paragraaf 3.3.4.

3.3 Bestendig beheer of onderhoud

3.3.1 Gebouwen en werken

Voor de Amsterdamse beleidsoorten, met betrekking tot gebouwen en werken, zijn primair kademuren en brugconstructies relevant, deels ook steenoeverglooiingen⁶. Voor kademuren, brugconstructies en steenoeverglooiingen geldt dat terughoudend wordt opgetreden met afspreken hiervan. Voor onderhoud en kleine herstelwerkzaamheden van kademuren, brugconstructies en steenoeverglooiingen gelden aandachtspunten voor muurflora.

Voor een overzicht van de perioden en voorwaarden zie onderstaand schema.

Periode soorten	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Muurflora cat. ABS+												
Muurflora cat. ABS												
	Geen maatregelen nodig, wel Algemene zorgplicht van toepassing											
	Activiteit uitvoeren onder voorwaarden (zie onder)											
	Activiteit niet uitvoeren											

Voorwaarden waaronder handeling in de gele periode kan worden uitgevoerd.

- **Muurflora categorie ABS+ en ABS:** aanwijzingen en stappenplan volgen uit paragraaf 2.2.1.

3.3.2 Houtige begroeiingen

In de gedragscode is de volgende algemene handelwijze opgenomen:

- *De werkrichting is richting een rustige/natuurlijke locatie zodat dieren daarheen kunnen vluchten. Zorg dat voldoende dekking en schuilmogelijkheden aanwezig zijn in de richting en op de locatie waar dieren langs/naar moeten vluchten.*
- *Werkzaamheden vinden in eerste instantie overdag plaats om verstoring door verlichting te voorkomen.*

Bij snoeien van houtige begroeiingen gelden de volgende aanvullende uitgangspunten:

- Er wordt (in eerste instantie) gewerkt met klein materieel (kettingzaag, bosmaaier, heggenschaar).
- Ook wordt gewerkt met zo min mogelijk verstoring, bijvoorbeeld op een rustige wijze, in één richting en/of van boven naar beneden.

Voor het snoeien van houtige begroeiingen gelden aandachtspunten voor planten, zoogdieren en amfibieën. Voor een overzicht van de perioden en voorwaarden zie onderstaand schema.

⁶ Werkzaamheden aan groene gevels en groene en bruine daken vallen onder paragraaf 3.2.2.

Periode soorten	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Planten ABS+												
Planten ABS												
Vrijgestelde zoogdieren												
Vrijgestelde amfibieën												
	Geen maatregelen nodig wel Algemene zorgplicht van toepassing											
	Activiteit uitvoeren onder voorwaarden											
	Activiteit niet uitvoeren											

Voorwaarden waaronder handeling in de gele periode kan worden uitgevoerd.

- **Planten ABS+:** stappenplan aanhouden uit paragraaf 2.2.2.
- **Planten ABS:** rekening houden met soort; laten staan waar kan en/of met eenvoudige maatregelen anderszins borgen.
- **Vrijgestelde zoogdieren:**
 - 1) Er wordt in principe gewerkt buiten het voortplantingsseizoen. Deze periode is voor iedere soort(groep) verschillend en kan door omstandigheden langer of korter zijn dan gebruikelijk. Voor het aanwezige biotoop dient een inschatting gemaakt te worden van het belang van de locatie als voortplantingsplek voor vrijgestelde zoogdieren. Locaties waar sprake is of kan zijn van voortplanting van konijn of haas worden in ieder geval ontzien in de periode januari tot en met juli.
 - 2) Locaties waar sprake kan zijn van overwintering van egels worden ontzien gedurende de winterperiode. Egels gaan in winterslaap vanaf eind november tot eind april. Deze periode kan langer of korter zijn, afhankelijk van de weersomstandigheden. Als de dagtemperatuur onder de 10 graden komt, gaat de egel in winterslaap.
- **Vrijgestelde amfibieën:** er wordt in principe gewerkt buiten het voortplantingsseizoen (1 maart tot 1 september). Locaties waar sprake is of kan zijn van overwintering van grote aantallen amfibieën worden ontzien gedurende de winterperiode.

3.3.3 Gazon en kruidige begroeiingen

In de gedragscode is de volgende algemene handelwijze opgenomen:

- *De werkrichting is richting een rustige/natuurlijke locatie zodat dieren daarheen kunnen vluchten. Zorg dat voldoende dekking en schuilmogelijkheden aanwezig zijn in de richting en op de locatie waar dieren langs/naar moeten vluchten.*
- *Werkzaamheden vinden in eerste instantie overdag plaats om verstoring door verlichting te voorkomen.*

Voor kruidige begroeiingen gelden de volgende aanvullende uitgangspunten:

- In het algemeen geldt dat de maaimomenten en -frequentie van kruidige begroeiingen is afgestemd op de vegetatie en het streefbeeld, zodat soorten tot bloei en zaadsetting kunnen komen. Kruidige begroeiingen worden gefaseerd gemaaid (50% per keer), zodat soorten zaad kunnen zetten en zich verder verspreiden, bloemen beschikbaar blijven voor insecten en voor foerageermogelijkheden voor zaad-etende vogels in de winter.

- Kruidige begroeiingen worden zodanig gemaaid dat de bodemstructuur wordt behouden, bijvoorbeeld met een cirkelmaaier in plaats van klepelmaaier.

Indien de beheereenheid geschikt biotoop biedt aan bruin blauwtje, grenst aan een voortplantingswater van amfibieën of ligt in het leefgebied van konijnen is maaien **onder voorwaarde** (geel) toegestaan. Voor een overzicht van de perioden en voorwaarden zie onderstaand schema.

Periode soorten	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Planten ABS+ en ABS												
Bruin blauwtje (ABS)												
Vrijgestelde zoogdieren												
Vrijgestelde amfibieën												
	Geen maatregelen nodig wel Algemene zorgplicht van toepassing											
	Activiteit uitvoeren onder voorwaarden											
	Activiteit niet uitvoeren											

- **Planten ABS+ en ABS:** groeiplaats van planten in deze categorieën worden in het veld gemarkeerd en bij maaien ontzien. Groeiplaats wordt na de zaadzetting van betreffende soort(en) gemaaid.
- **Bruin blauwtje:** geschikte biotopen worden gefaseerd gemaaid. Ook wordt het beheer gericht op een ruim aanbod aan nectarplanten in de zomermaanden.
- **Vrijgestelde zoogdieren:**
 - 1) Er wordt in principe gewerkt buiten het voortplantingsseizoen. Deze periode is voor iedere soort(groep) verschillend en kan door omstandigheden langer of korter zijn dan gebruikelijk. Voor het aanwezige biotoop dient een inschatting gemaakt worden van het belang van de locatie als voortplantingsplek voor vrijgestelde zoogdieren. Locaties waar sprake is of kan zijn van voortplanting van konijn of haas worden in ieder geval ontzien in de periode januari tot en met juli.
 - 2) Bij maaiactiviteiten in het leefgebied van konijn wordt afstand gehouden tot de burchten (die in gebruik zijn). Ook blijft een deel van de vegetatie staan, zodat niet alles gelijktijdig is gemaaid.
- **Vrijgestelde amfibieën:** Percelen grenzend aan wateren met amfibieën worden overdag en niet bij regenachtig weer, in de periode juni – september gemaaid. De volwassen dieren trekken in het voorjaar 's avonds naar het water, de jonge dieren kunnen het water op regenachtige zomerdagen massaal verlaten. Indien er een situatie ontstaat dat er gedurende het maaien massaal amfibieën tussen het gras aanwezig zijn, dan dient direct het maaien te worden gestaakt en zal in overleg met een ecologisch deskundige worden bepaald wanneer de werkzaamheden kunnen worden hervat.

3.3.4 (Half)verharding, hekwerken, rasters en straatmeubilair

Indien planten uit de categorieën ABS+ en ABS, vrijgestelde zoogdieren of amfibieën aanwezig zijn op de plaats waar werkzaamheden worden uitgevoerd, zijn de werkzaamheden onder voorwaarde (geel) toegestaan. Het gaat onder andere om werkzaamheden aan (straat)meubilair, tijdelijke rasters en hekwerken, verharding (o.a. tegels, straatstenen), boomspiegels, steentaluds en halfverharding (o.a. gravel, grind, leem, etc.).

Periode soorten	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Planten ABS+ en ABS												
Vrijgestelde zoogdieren												
Vrijgestelde amfibieën												
	Geen maatregelen nodig wel Algemene zorgplicht van toepassing											
	Activiteit uitvoeren onder voorwaarden (zie onder)											
	Activiteit niet uitvoeren											

Voorwaarden waaronder handeling in de gele periode kan worden uitgevoerd.

- **Planten ABS+ en ABS:** indien planten aanwezig zijn uit de categorie ABS+ en ABS dienen deze te worden ontzien. Indien dit niet mogelijk is, dan dienen maatregelen genomen te worden om de soorten te behouden (bijvoorbeeld door middel van verplaatsing of zaad verzamelen).
- **Vrijgestelde amfibieën:** bij het plaatsen van hekken en rasters die niet passeerbaar zijn voor amfibieën wordt rekening gehouden met de voortplantingsplaatsen, zomer- en winterverblijven van amfibieën. De werkzaamheden kunnen worden uitgevoerd zolang er geen sprake is van ongewenste toenemende barrièrewerking voor amfibieën. De ongewenstheid wordt bepaald door een ecologisch deskundige.
- **Vrijgestelde zoogdieren:** tijdelijke rasters en hekwerken dienen een maaswijdte te hebben die passeerbaar is voor onder andere egel en andere grondgebonden zoogdieren. Alternatief is om op regelmatige afstand een opening aan de onderkant te houden voor passeerbaarheid. Ook permanente rasters en hekwerken dienen passeerbaar te zijn voor kleine zoogdieren (voor concrete uitgangspunten zie Handboek Groen).

3.3.5 Wateren en oevers

In de gedragscode zijn enkele algemene uitgangspunten opgenomen voor wateren en oevers. Deze zijn hieronder *kursief* aangegeven. Deze uitgangspunten zijn van toepassing bij wateren en oevers met aanwezigheid van vegetatie en/of dieren. Deze uitgangspunten zijn vervolgens verwerkt in de tabel en voor de Amsterdamse beleidsoorten is een nadere specificatie gegeven:

- *Er worden geen werkzaamheden uitgevoerd in de voortplantingsperiode. Deze periode loopt globaal van maart tot en met augustus en dient te worden bepaald door een ecologisch deskundige.*

[illegible]

Voorwaarden waaronder handeling in de gele periode kan worden uitgevoerd.

- **Planten ABS+ en ABS:** groeiplaats van planten uit deze categorieën wordt in het veld gemarkeerd en bij maaien ontzien. Groeiplaats wordt na de zaadzetting van betreffende soort(en) gemaaid.
- **Rivierdonderpad:** werkzaamheden vinden plaats buiten de meest kwetsbare periode (deze loopt van maart tot en met juli). Bij baggeren op locaties waar rivierdonderpad aanwezig is, worden de schuilmogelijkheden voorafgaand aan het baggeren in beeld gebracht en ontzien tijdens de werkzaamheden.
- **Kroeskarper.** Werkzaamheden vinden plaats buiten de voortplantingsperiode (deze loopt van mei tot en met juli). Bij schonen en baggeren van kleine wateren en sloten met waterplanten wordt gefaseerd gewerkt.

3.3.6 Begrazen

Ten aanzien begrazing van dierenweiden gelden geen specifieke voorwaarden.

Begrazen als beheermaatregel door paarden, koeien, etc. kan plaatsvinden op een breed scala van type terreinen, zoals bos, graslanden en droge en natte ruige terreinen. Het begrazen kan worden ingezet als onderdeel van het natuurlijk proces om variatie in de vegetatiestructuur te krijgen of als middel worden ingezet om verbossing, vergrassing en verruiging tegen te gaan.

Voor een overzicht van de perioden en voorwaarden zie onderstaand schema.

Periode soorten	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Planten (ABS+ en ABS)												
Vrijgestelde zoogdieren												
Vrijgestelde amfibieën												
	Geen maatregelen nodig wel Algemene zorgplicht van toepassing											
	Activiteit uitvoeren onder voorwaarden (zie onder)											
	Activiteit niet uitvoeren											

Voorwaarden waaronder handeling in gele periode kan worden uitgevoerd.

- **Planten ABS+ en ABS:** indien soorten van deze categorieën groeien op het te begrazen terrein en gevoelig zijn voor vertrapping en/of vraat, moeten deze worden ontzien door het toepassen van een voldoende lage begrazingsdruk of het uitrasteren van de plekken waar deze soorten groeien.
- **Vrijgestelde zoogdieren:** indien vrijgestelde soorten gevoelig zijn voor vertrapping moeten deze in de gele periode worden ontzien door het aanpassen van de begrazingsdruk of het uitrasteren van de plekken waar deze soorten voorkomen.
- **Vrijgestelde amfibieën:** indien aanwezige vrijgestelde soorten gevoelig zijn voor vertrapping moeten deze in de gele periode worden ontzien door het aanpassen van de begrazingsdruk of het uitrasteren van de plekken waar deze soorten voorkomen.

Bronvermelding

- Biesmeijer, J.C. et al.** (2021). *Op weg naar Basiskwaliteit Natuur*. Naturalis Biodiversity Center.
- Dorenbosch, M. & T. Smit**, 2019. *Amsterdamse kades als leefgebied voor rivierdonderpad*. *Inrichtingsvisie*. Rapportnr. 19-154. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Gemeente Amsterdam**, 2021. *Evaluatie Agenda Dieren*. Gemeente Amsterdam, Amsterdam.
- Gemeente Amsterdam**, 2021. *Omgaan met mollen in Amsterdam*. Gemeente Amsterdam, Amsterdam. D.d. 26 mei 2021.
- Gemeente Amsterdam**, 2021. *Zorgplicht vissen bij plaatsing veiligheidsconstructies kademuuren*. Ingenieursbureau Gemeente Amsterdam, Amsterdam. – opgesteld voor Programma Bruggen en kademuuren.
- Gemeente Amsterdam**, 2020. *Groenvisie 2020 – 2050. Een leefbare stad voor mens en dier*. Gemeente Amsterdam, Amsterdam.
- Gemeente Amsterdam**, 2020. *Handboek Groen. Standaard voor het Amsterdamse straatbeeld*. *Onderdeel van de Puccinimethode*. Gemeente Amsterdam, Amsterdam.
- Gemeente Amsterdam**, 2020. *Formats natuurproducten planvorming en engineering*. Gemeente Amsterdam. 24 februari 2020.
- Gemeente Amsterdam**, 2017. *Beleidskader Verlichting*. Gemeente Amsterdam, Amsterdam.
- Gemeente Amsterdam**, 2016. *Agenda Dieren 2015-2018 (update 2019-2022). Een diervriendelijk Amsterdam*. Gemeente Amsterdam, Amsterdam.
- Gemeente Amsterdam**, 2012. *Ecologische Visie. Ecologie, biodiversiteit en groene verbindingen in Amsterdam*. Gemeente Amsterdam, Amsterdam. – Ecologische structuur
- Gemeente Amsterdam**, 2011. *Structuurvisie Amsterdam 2040. Economisch sterk en duurzaam*. Gemeente Amsterdam, Amsterdam. – Hoofdgroenstructuur
- Gemeente Amsterdam** 2009. *Gedragscode Flora- en faunawet Gemeente Amsterdam*. Gemeente Amsterdam, Amsterdam.
- Jong, Th.H.**, 2002. *Amfibieën, vissen en baggeren; richtlijnen voor het baggeren van wateren met betrekking tot het voorkomen van kwetsbare en bedreigde amfibieën en vissen*. Bureau Viridis, Culemborg.
- Omgevingsdienst Noord- Holland Noord**, 2020. *Wnb aanvraag ontheffing onderzoek konijnen*. OD.303953 d.d. 12 maart 2020. Omgevingsdienst Noord-Holland Noord, Hoorn. – Brief ontheffing vangen konijnen
- Vereniging Stadswerk Nederland**, 2020. *Gedragscode soortbescherming gemeenten*. Vereniging Stadswerk Nederland, Ede.

Rode Lijst vaatplanten, 2016. Zoals gepubliceerd in de Staatscourant d.d. 23 oktober 2015.

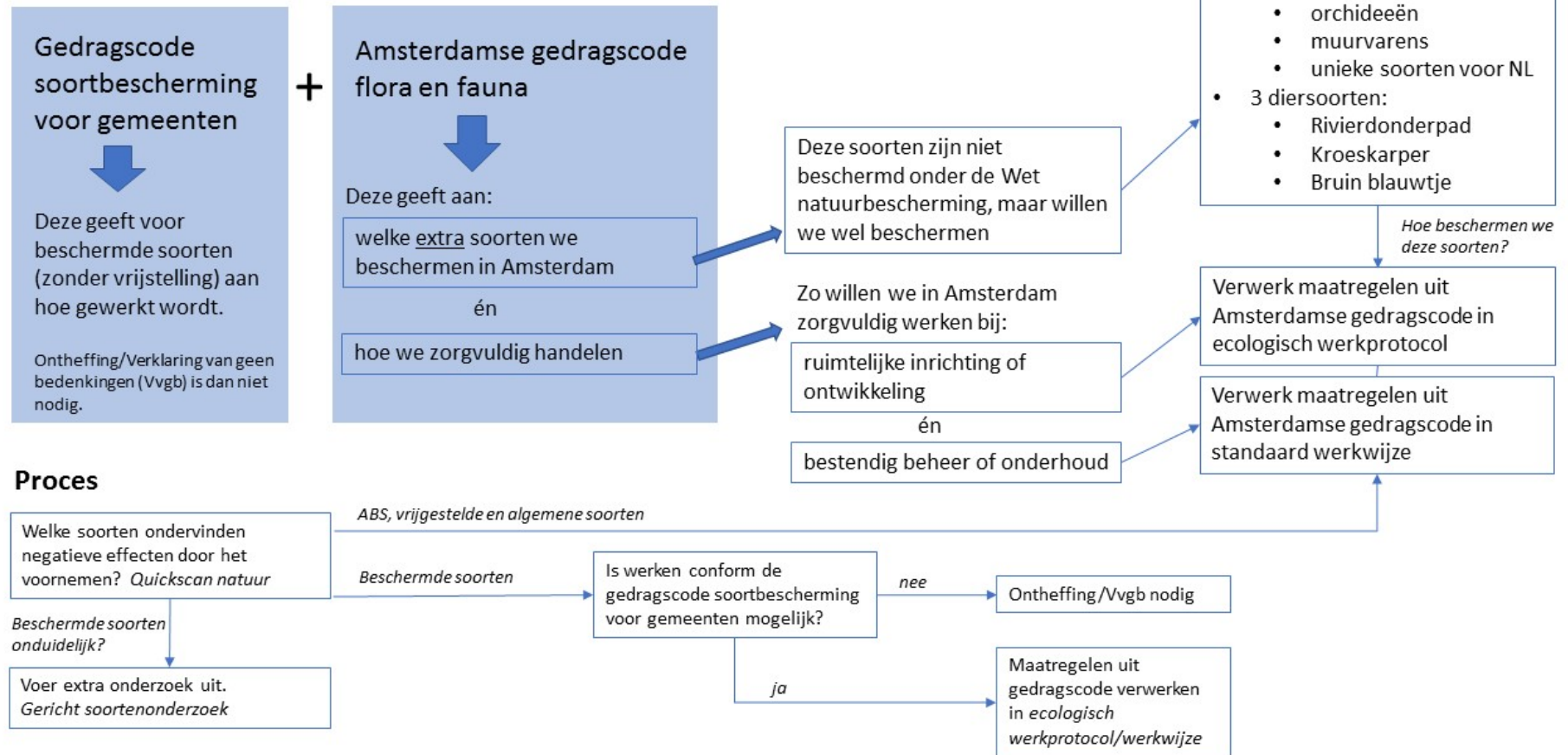
Rode Lijst vissen, 2016. Zoals gepubliceerd in de Staatscourant d.d. 23 oktober 2015.

Rode Lijst dagvlinders, 2019. Zoals gepubliceerd in de Staatscourant d.d. 28 februari 2019.

Bijlage(n)

Bijlage 1 - Stroomschema

Zo werken we bij de gemeente Amsterdam met de gedragscode flora en fauna

Bijlage 2 - Natuur in het Plaberum

Om de gemeentelijke planprocessen beter beheersbaar te maken, heeft de gemeenteraad de notitie Plan- en besluitvormingsproces ruimtelijke maatregelen (Plaberum) vastgesteld. Het planproces is daarin opgedeeld in 4 fasen, die in beginsel elk afzonderlijk worden afgesloten met bestuurlijke besluitvorming. Voor elke fase is aangegeven welk producten en bijdragen van stadsdelen, diensten en bedrijven nodig zijn en welke bestuurlijke besluitvorming moet plaatsvinden. Bij de aanpassing van het Plaberum in 2017 is rekening gehouden met de verplichtingen/producten die voortkomen uit de Wet natuurbescherming.

Fase	Naam	Doel	Producten die het Plaberum noemt met betrekking tot de Wet natuurbescherming
1	Verkenningfase	In deze fase wordt nagegaan of het wenselijk is om voor een bepaald gebied planvorming te starten. Die wenselijkheid is met name afhankelijk van de lokale problematiek, het beleid en de mogelijkheden. De haalbaarheid, de risico's en de consequenties worden globaal verkend en – voor zover dat in deze fase mogelijk is- in een Principenota in beeld gebracht. Het college van B&W neemt op basis daarvan een principebesluit.	Globale beschrijving bestaande situatie: wat zijn de kenmerken van het gebied en welke bijzonderheden zijn er (o.a. NNN, Hoofdgroenstructuur en Ecologische Structuur). Risicoverkenning: in ieder geval een quickscan natuur en indien nodig gericht soortenonderzoek en bepalen effecten.
2	Haalbaarheidsfase	Deze fase wordt alleen doorlopen als daartoe in de verkenningfase is besloten. In fase 2 worden alle domeinen en planfacetten nader onderzocht. Het onderzoek leidt tot besluitvorming over de te hanteren uitgangspunten en de globale bestemmingen in het plan. Fase 2 markeert het omslagpunt van een theoretisch plan naar een concreet project. De studie wordt neergelegd in een Projectnota. Het college van B&W neemt op basis daarvan een projectbesluit.	Implementatie van conclusies uit de quickscan natuur en eventueel gericht soortenonderzoek (mitigeren, compenseren).
3	Ontwerpfase	In fase 3 worden besluiten genomen over het al dan niet bebouwen, vernieuwen en aanleggen van projectgebied (of delen daarvan). Voorts wordt besloten over de wijze waarop dit gebeurt en wordt de grondexploitatie vastgesteld zodat tot projectontwikkeling kan worden	Uitwerking ruimtelijk programma per gebied met aandacht voor o.a. ecologie en mitigerende en compenserende maatregelen. Actualisatie van gegevens. Opstellen ecologisch werkprotocol.

		overgegaan. Fase 3 is het go/no-go moment voor het project. In deze fase nemen financiële beslissingen een centrale plaats in. Zo worden besluiten genomen over het beschikbaar stellen van een krediet voor planuitvoering en worden dekkingsmiddelen vrijgemaakt voor overige gemeentelijke investeringen, zoals infrastructuur, openbare ruimte en niet commerciële voorzieningen. De gemeenteraad neemt op basis daarvan een investeringsbesluit.	
4	Uitvoeringsfase	In fase 4 wordt toegewerkt naar de daadwerkelijke uitvoering van het plan. De uitvoeringsfase zal in de meeste gevallen niet leiden tot een uitvoeringsplan, maar leidt tot een serie na elkaar te nemen uitvoeringsbesluiten. Deze besluiten kunnen juridisch-planologisch van aard zijn, maar ook financieel, uitvoeringstechnisch, beheersmatig en privaatrechtelijk. De gezamenlijke besluiten moeten leiden tot de overdracht van project naar beheer.	Actualisatie van gegevens, werken volgens de gedragscode en het ecologisch werkprotocol. Wanneer nodig ontheffing Wet natuurbescherming/Verklaring van geen bedenkingen (via Omgevingsvergunning).

Overzicht van verplichtingen/producten Plaberum die voortkomen uit de Wet natuurbescherming

Inventarisatie van natuurwaarden en bepalen effecten- en alternatievenstudie van de natuurwaarden (fase 1)

Doel — In het voortraject van de planvorming wordt in een rapport aangegeven waar mogelijk obstakels liggen voor de realisatie van het plan gelet op Wet natuurbescherming. De producten die het Plaberum voorschrijft helpen bij de locatiekeuze voor projecten. Anders gezegd, de producten moeten aangeven of er volgens de Gedragscode gehandeld kan worden of ontheffing Wet natuurbescherming/Verklaring van geen bedenkingen is vereist. Omdat er in fase 1 van het Plaberum nog geen sprake is van een ruimtelijk plan, moeten de producten worden gebaseerd op een inventarisatie van de beschermde soorten die in en om het plangebied voorkomen en op een globale schatting van te verwachten effecten van de uitvoering van het plan.

Inhoud — In de quickscan natuur worden de volgende vragen beantwoord:

- Leidt de planvorming tot ingrepen in of in de nabijheid van een natuurgebied zoals omschreven in de Wet natuurbescherming?
- Welke (inclusief mogelijke leefgebieden van) beschermde soorten komen in en nabij het te ontwikkelen gebied voor?
- Heeft het initiatief significante gevolgen voor deze soorten?
- Welke effecten, als gevolg van het realiseren van het plan, zijn te verwachten die strijdig zijn met de Gedragscode?
- Welke randvoorwaarden moeten in acht worden genomen opdat redelijkerwijs ontheffing mogelijk is voor (streng) beschermde soorten?

De hoofdstukindeling volgt het format 'quickscan natuur' en 'gericht soortenonderzoek' uit de formats natuurproducten. Hierbij wordt in acht genomen dat er in deze fase nog geen sprake is van een ruimtelijk plan, waardoor:

- Kansen voor voorkomen, mitigatie en compensatie (globaal) worden beschreven voor alle beschermde soorten die in of nabij het plangebied zijn geconstateerd of te verwachten.
- Een effecten- en alternatievenstudie wordt opgenomen.
- In de conclusies wordt opgenomen of de aanwezigheid van beschermde soorten in het plangebied een obstakel voor verdere planvorming vormt.

Aandachtspunten – De quickscan natuur kan jaarrond uitgevoerd worden en geeft aan welke beschermde soorten uitgesloten kunnen worden en voor welke soorten die nog onduidelijk is. Dit betekent dat eventueel gericht onderzoek nodig is naar bijvoorbeeld vleermuizen of vogels. Dit onderzoek kan uitsluitend in daarvoor geschikte seizoenen worden uitgevoerd. Voor vleermuizen is dit de periode globaal mei tot en met september, waarbij vaak onderzoek verspreid over de gehele periode nodig is.

In deze fase wordt vaak ook een boomeffectanalyse uitgevoerd. Dit is echter geen vervanging voor de quickscan natuur.

Implementatie van conclusies uit de quickscan natuur en eventueel gericht soortenonderzoek (fase 2)

Hieronder worden doel en inhoud beschreven van de in het Plaberum voorgeschreven producten fase 2 met betrekking tot de Wet natuurbescherming: implementatie van de quickscan natuur (eventueel aangevuld met gericht soortenonderzoek).

Doel - Binnen de vastgestelde ruimtelijke opgave aangeven welke maatregelen (voorkomen, mitigeren, compenseren) nodig zijn om redelijkerwijs in aanmerking te komen voor ontheffing Wet natuurbescherming/Verklaring van geen bedenkingen.

Inhoud - In het rapport worden de volgende vragen beantwoord:

(deels al beantwoord in fase 1, met een concretere toetsing van effecten):

- Welke (streng) beschermde planten en dieren komen in en nabij het plangebied voor?
- Welke effecten zijn te verwachten voortvloeiende uit het realiseren van het plan die strijdig zijn met verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming.
- Welke randvoorwaarden moeten in acht worden genomen om redelijkerwijs ontheffing te kunnen aanvragen voor (streng) beschermde soorten?
- Hoe kunnen ingrepen die schade opleveren aan beschermde soorten worden voorkomen, gemitigeerd of gecompenseerd?
- Moet en zo ja kan het plan zo aangepast worden dat redelijkerwijs deze niet conflicteren met de Wet natuurbescherming en de Gedragscode?

De hoofdstukindeling volgt het format 'quickscan natuur' en 'gericht soortenonderzoek' uit de formats natuurproducten. Nadrukkelijk wordt aandacht besteed aan de volgende onderdelen:

- Beschrijving hoe de schade aan de beschermde dier- en plantensoorten tot een minimum kan worden beperkt bij uitvoering van de voorgenomen activiteit.
- Beschrijving van de voorgenomen mitigerende en/of compenserende maatregelen indien schade onvermijdelijk is.
- In de conclusies wordt opgenomen voor welke soorten ontheffing moet worden aangevraagd en welke maatregelen nodig zijn om een ontheffing/verklaring van geen bedenken te verkrijgen.

Actualisatie van gegevens (fase 3-4)

In de fasen 3-4 moeten de studies die zijn uitgevoerd met betrekking tot de Wet natuurbescherming geactualiseerd⁷ worden en wordt er een ecologisch werkprotocol opgesteld. Het ecologisch werkprotocol wordt opgesteld conform het format 'ecologisch werkprotocol' en vormt een integraal protocol voor omgang met (streng) beschermde soorten en maatregelen voor vrijgestelde en algemeen soorten. In het ecologisch werkprotocol worden de maatregelen uit de Amsterdamse gedragscode flora en fauna én de gedragscode soortbescherming voor gemeenten gespecificeerd voor het project. Zo wordt voorkomen dat de daadwerkelijke ingrepen in de realiserings- en beheerfase toch nog strijdig zijn met de Wet natuurbescherming. De werkzaamheden tijdens de uitvoering dienen onder ecologische begeleiding van een ecologisch deskundige uitgevoerd te worden. De uitgevoerde ecologische begeleiding wordt aantoonbaar vastgelegd in een verslag.

Het aanvragen van een ontheffing (fase 4)

Ontheffing is noodzakelijk op het moment dat er daadwerkelijk sprake is van overtreding van de verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming.

⁷ Onderzoeksgegevens zijn doorgaans 3-5 jaar geldig.

In de voorbereidende ruimtelijke-orderingsprocedure, bijvoorbeeld tijdens de wijziging van een bestemmingsplan of streekplan, moeten maatschappelijke belangen worden afgewogen tegen eventuele negatieve effecten voor beschermde soorten. Het is raadzaam om al in deze fase het Ministerie van Economische Zaken via de Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit (NVWA) en/of de Provincie Noord-Holland/Omgevingsdienst te consulteren. Hierdoor wordt voorkomen dat het maatschappelijk belang van het project later (bij een ontheffingsaanvraag) niet blijkt op te wegen tegen de negatieve effecten van het project voor beschermde soorten.

De verantwoordelijkheid voor de beschikking ontheffing van de Wet natuurbescherming/verklaring van geen bedenkingen ligt bij de uitvoeringsverantwoordelijke. De gemeente is bij veel projecten verantwoordelijk voor het bouwrijp maken van de locatie. De verdere uitvoering komt in handen van bijvoorbeeld projectontwikkelaars, aannemers en uitvoerende gemeentelijke diensten. Voor werkzaamheden die worden uitgevoerd door of in opdracht van de gemeente, kan gebruik worden gemaakt van de gedragscode soortbescherming voor gemeenten.

Bij de overdracht van de verantwoordelijkheid moet dus ook de overdracht van de afspraken, die voortkomen uit de implementatie van de Wet natuurbescherming, formeel overgaan. Bij een ontheffing heeft de activiteit die vrij wordt gesteld van de verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming (vernietigen, verjagen, verstoren en dergelijke) primair betrekking op het bouwrijp maken van de locatie maar is ook van toepassing op de schaduw- of barrièrewerking die een gebouw/activiteit kan geven waardoor het gebied niet meer als leefgebied kan functioneren. Aan de ontheffingsverlening kunnen voorwaarden worden verbonden die later kunnen worden vervuld (zoals de aanleg van waterpartijen met natuurlijke oevers en het realiseren van ecologische verbindingen). De overdracht van de verantwoordelijkheid en eventueel aanvullingen of correcties op de gegevens van de ontheffing moeten tijdig bij het Ministerie van Economische Zaken via de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland en de Provincie Noord-Holland worden gemeld.

Opdrachtverlening en opdrachtformulering

Tijdens de planvorming (Plaberum fasen 1–4) is het voor gemeentelijke projectverantwoordelijken verplicht om de consequenties voor natuurwetgeving inzichtelijk te krijgen. Het is daarom verstandig opdrachten te verlenen voor een quickscan natuur, gericht soortenonderzoek en de actualisatie daarvan. Vanwege de juridische bruikbaarheid van deze documenten zijn de volgende aandachtspunten van belang.

- Er moet gebruik worden gemaakt van actuele en methodologisch 'harde' inventarisatiegegevens. Ruimte & Duurzaamheid beschikt over recente inventarisatiegegevens, die zijn ontsloten via de NDFF en maps.amsterdam.nl. In verband met mogelijke veroudering dienen inventarisatiegegevens altijd gecontroleerd en waar nodig met veldinventarisaties geactualiseerd te worden.
- De gemeente Amsterdam heeft voor het opstellen van natuurproducten een raamovereenkomst gesloten met ecologische adviesbureaus. De natuurproducten die in deze raamovereenkomst vallen zijn quickscan natuur, gericht soortenonderzoek, ecologisch werkprotocol, activiteitenplan en ecologische begeleiding.

Ontheffing/Verklaring van geen bedenkingen

Alleen voor de uitvoerings- en beheerfase is — indien daartoe noodzaak bestaat — een ontheffing/verklaring van geen bedenkingen relevant.

- Ontheffingen moeten worden aangevraagd bij het Ministerie van Economische Zaken via de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland of de Provincie Noord-Holland/Omgevingsdienst. Bij de aanvraag moet alle informatie worden aangeleverd die nodig is om een beoordeling van de aanvraag mogelijk te maken. De behandeling van een ontheffingsaanvraag duurt 13 weken + eventueel 7 weken verlenging, afhankelijk van de complexiteit en de mate van volledigheid van de aanvraag. Belangrijk is dat de in de ontheffing beschreven situatie actueel is. Het kan dus zijn dat bij langdurige projecten de geïnventariseerde informatie moet worden geactualiseerd.
- De goedkeuring kan ook worden verkregen via de omgevingsvergunning, in dat geval wordt een uitgebreide procedure doorlopen, waarbij een Verklaring van geen bedenkingen kan worden afgegeven door het bevoegd gezag. Bij de aanvraag moet alle informatie worden aangeleverd die nodig is om een beoordeling van de aanvraag mogelijk te maken.

Voorkomen, mitigeren, compenseren

In veel gevallen kan toestemming voor overtreding van de verboden in de Wet natuurbescherming worden verleend indien 'geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort'. Dat houdt praktisch gesproken in dat natuurgerichte maatregelen worden genomen waardoor de soort geen schade lijdt. Deze maatregelen kunnen in drie categorieën worden verdeeld voorkomen, mitigeren en compenseren.

Voorkomen - Plannen kunnen zo worden aangepast dat leefgebieden en populaties van soorten worden ontzien.

Mitigeren - Dit houdt in dat door aanpassing van de ruimtelijke ingrepen het gebied een functie behoudt voor de daar voorkomende beschermde soorten. In het mitigatieplan dienen de maatregelen per soort te worden uitgewerkt. Te nemen mitigerende zijn afhankelijk van de resultaten uit de natuurtoets/omgevingscheck, de periode van het jaar, mitigerende maatregelen per soort en daarmee project specifiek. De soorten die op projectlocaties voor kunnen komen verschillen in leefgebied en leefwijze. Ieder soort heeft zo zijn eigen specifieke leefwijze (broedseizoen of zoogtijd, paartijd of winterslaap).

Informatie voor het mitigatieplan kan worden gehaald uit de kennisdocumenten Soorten (zie website BIJ12). De technische uitwerking van flora- en faunavoorzieningen kan gebaseerd worden op bijvoorbeeld de Kennismodule Flora- en faunavoorzieningen van het CROW en/of de Leidraad Faunavoorzieningen bij Infrastructuur van Rijkswaterstaat en ProRail.

Voorbeelden van mitigerende maatregelen zijn:

- Het ophangen van gierzwaluwnestkasten nabij een projectlocatie: vijf stuks per vastgesteld nest. Nestkasten uiterlijk in februari ophangen, voorafgaand aan de start van de realisatie van het projectonderdeel waarbij bestaande nesten worden opgeheven.
- Het verbinden van de voortplantingsbiotoop met de voedselbiotoop door middel van ecopassages voorafgaand aan de aanleg van een weg of de aanleg van faunauittreedplaatsen (FUP) bij de aanleg van een beschoeiing.

- Het plaatsen van een faunaschermbuis om te voorkomen dat soorten zich op de projectlocatie gaan vestigen in combinatie met het wegvangen van individuen die nog aanwezig zijn.

In de kennisdocumenten Soorten is informatie te vinden over onder andere de kenmerkende ecologische aspecten van de soort en effectieve maatregelen om de soort te beschermen. Deze algemene maatregelen zijn uitgewerkt op basis van veel voorkomende activiteiten zoals het rooien van bomen, baggeren, slopen of bouwen. Verschillende ecologische en juridische deskundigen hebben meegewerkt aan het maken van de kennisdocumenten.

Compenseren - Hierbij wordt het verlies van een leefgebied goedge maakt door elders (binnen of buiten het plangebied) voor vervanging te zorgen. Bij compensatie moet gekeken worden naar zowel kwalitatieve als kwantitatieve oplossingen. Voorbeelden hiervan zijn het verbeteren van berminrichting en het optimaliseren van het beheer of het aanleggen van een vergelijkbaar leefgebied. Deze maatregelen dienen veelal ruim voor de projectstart plaats te vinden in verband met de "ecologische rijping" van het vervangende/verbeterde leefgebied. Het gaat hierbij veelal om meerdere jaren. Voorbeelden van compenserende maatregelen zijn:

- Het tijdig verbeteren van een leefgebied voor weidevogels in het kader van het opheffen van een deel van het gebied voor de aanleg van een nieuwe weg.
- Het graven van een nieuwe paddenpoel en inrichten directe omgeving. Dit ter vervanging van een bestaande poel. Realisatie minimaal een jaar voordat de oude poel wordt opgeheven.

In aanvulling op inrichtings- en beheermaatregelen kan planologisch-juridische veiligstelling een zeer belangrijke compensatiemaatregel zijn. Dit kan bijvoorbeeld door de natuurfunctie vast te leggen in het bestemmingsplan.

Bijlage 3 - Natuur in het PBI

Het PBI staat voor Plan- en Besluitvormingsproces Infrastructuur en is de Amsterdamse handleiding voor de planvorming, besluitvorming over en realisatie van infrastructurele projecten. Het is in de eerste plaats bedoeld voor projecten waarbij een straat, plein, brug, kade of tunnel volledig wordt heringericht of wordt aangelegd. Het planproces is daarin opgedeeld in 5 fasen, die in beginsel elk afzonderlijk worden afgesloten met bestuurlijke besluitvorming. Voor elke fase is aangegeven welk producten en bijdragen van stadsdelen, diensten en bedrijven nodig zijn en welke bestuurlijke besluitvorming moet plaatsvinden. Om de verplichtingen die voortkomen uit de Wet natuurbescherming tijdig inzichtelijk te maken, is in deze bijlage aangegeven welke stappen bij welke fase doorlopen dienen te worden. Deze stappen worden ook geborgd in de bijbehorende documenten op Kennisbasis.

Fase	Naam	Doel en betrokkenheid	Producten die relevant zijn voor het PBI met betrekking tot de Wet natuurbescherming
1	Initiatief	Analyse en afbakening van het probleem, toets aan bestaand beleid en eerste verkenning van oplossingsrichting. Start van participatie: in kaart brengen van wensen vanuit omgeving. Stadsdelen/gebieden worden betrokken bij probleemanalyse. Werken-In-Openbare Ruimte-intake, ten behoeve van WIOR-vergunning en stedelijke programmering. Wethouder Verkeer neemt een principebesluit op basis van een startnotitie.	Globale beschrijving bestaande situatie: wat zijn de kenmerken van het gebied en welke bijzonderheden zijn er (o.a. NNN, Hoofdgroenstructuur en Ecologische Structuur).
2	Uitgangspunten	Nadere uitwerking van idee in een aantal hoofdlijnen en uitgangspunten. Meerdere varianten met voor- en nadelen en eerste inschatting haalbaarheid en effect op kosten van aanleg en beheer. Dit alles om te komen tot voorkeursoplossing. Formele inspraak bewoners en belanghebbenden. Formele consultatie stadsdelen. NvU bespreken in Centrale Verkeerscommissie (CVC) en Werkgroep Verkeerslichten Amsterdam (WVA). De gemeenteraad neemt een voorkeursbesluit aan de hand van de Nota van Uitgangspunten.	Risicoverkenning: in ieder geval een quickscan natuur en indien nodig gericht soortenonderzoek en bepalen effecten.
3	Definitie	Van uitgangspunten naar duidelijk geformuleerde oplossing (eisen). Nader onderzoek naar (technische) haalbaarheid. Formele inspraak in principe afgerond. Overleg met en communicatie aan omgeving. WIOR-vooroverleg, ten behoeve van afgifte vergunning in volgende fase. Bij werk aan metro- of	Implementatie van conclusies uit de quickscan natuur en eventueel gericht soortenonderzoek (mitigeren, compenseren).

		tramnet: behandeling in safetyboard. De ambtelijk opdrachtgever stelt het Programma van Eisen vast. Bij uitzondering bestuurlijk bekrachtigd met een definitiebesluit van het college.	
4	Ontwerp	Detailering van oplossing: ontwerp, raming, risicoanalyse, beheerplan en verkrijgen van uitvoeringsmiddelen. Overleg met stadsdeel over uiteindelijk ontwerp. Ontwerp wordt besproken in CVC en WVA BLVC-plan (bereikbaarheid, leefbaarheid, veiligheid en communicatie) wordt besproken in Werkgroep Werk in Uitvoering (WWU). De gemeenteraad neemt een uitvoerings- en kredietbesluit op basis van (onder meer) een ontwerp, raming van uitvoerings- en beheerkosten, beheerplan en risicoanalyse.	Uitwerking met aandacht voor o.a. ecologie en mitigerende en compenserende maatregelen. Eventueel actualisatie van gegevens. Opstellen ecologisch werkprotocol. Wanneer nodig ontheffing Wet natuurbescherming/Verklaring van geen bedenkingen (via Omgevingsvergunning).
5	Contract realisatie en beheer	Aanbesteding, gunning, contractering en uitvoering. De (ambtelijke) eigenaar van de asset neemt een overdrachtsbesluit waarmee opgeleverd resultaat in beheer wordt genomen. In beheername van het project door (asset)eigenaar.	Evt. actualisatie van gegevens, werken volgens de gedragscode en het ecologisch werkprotocol. Wanneer nodig ontheffing Wet natuurbescherming/Verklaring van geen bedenkingen (via Omgevingsvergunning). Ecologische begeleiding tijdens uitvoering.

Overzicht van verplichtingen/producten PBI die voortkomen uit de Wet natuurbescherming

Inventarisatie van natuurwaarden en bepalen effecten- en alternatievenstudie van de natuurwaarden (fase 1 en 2)

Doel — In het voortraject van de planvorming wordt in een rapport aangegeven waar mogelijk obstakels liggen voor de realisatie van het plan gelet op Wet natuurbescherming. De producten helpen bij de locatiekeuze voor projecten. Anders gezegd, de producten moeten aangeven of er volgens de Gedragscode gehandeld kan worden of ontheffing Wet natuurbescherming/Verklaring van geen bedenkingen is vereist. Omdat er in fase 1 en 2 van het PBI nog geen sprake is van een ruimtelijk plan, moeten de producten worden gebaseerd op een inventarisatie van de beschermde soorten die in en om het plangebied voorkomen en op een globale schatting van te verwachten effecten van de uitvoering van het plan.

Inhoud — In de quickscan natuur worden de volgende vragen beantwoord:

- Leidt de planvorming tot ingrepen in of in de nabijheid van een natuurgebied zoals omschreven in de Wet natuurbescherming?
- Welke (inclusief mogelijke leefgebieden van) beschermde soorten komen in en nabij het te ontwikkelen gebied voor?
- Heeft het initiatief significante gevolgen voor deze soorten?

- Welke effecten, als gevolg van het realiseren van het plan, zijn te verwachten die strijdig zijn met de Gedragscode?
- Welke randvoorwaarden moeten in acht worden genomen opdat redelijkerwijs ontheffing mogelijk is voor (streng) beschermde soorten?

De hoofdstukindeling volgt het format 'quickscan natuur' en 'gericht soortenonderzoek' uit de formats natuurproducten. Hierbij wordt in acht genomen dat er in deze fase nog geen sprake is van een ruimtelijk plan, waardoor:

- kansen voor voorkomen, mitigatie en compensatie (globaal) worden beschreven voor alle beschermde soorten die in of nabij het plangebied zijn geconstateerd of te verwachten.
- een effecten- en alternatievenstudie wordt opgenomen.
- in de conclusies wordt opgenomen of de aanwezigheid van beschermde soorten in het plangebied een obstakel voor verdere planvorming vormt.

Aandachtspunten – De quickscan natuur kan jaarrond uitgevoerd worden en geeft aan welke beschermde soorten uitgesloten kunnen worden en voor welke soorten die nog onduidelijk is. Dit betekent dat eventueel gericht onderzoek nodig is naar bijvoorbeeld vleermuizen of vogels. Dit onderzoek kan uitsluitend in daarvoor geschikte seizoenen worden uitgevoerd. Voor vleermuizen is dit de periode globaal mei tot en met september, waarbij vaak onderzoek verspreid over de gehele periode nodig is.

In deze fase wordt vaak ook een boomeffectanalyse uitgevoerd. Dit is echter geen vervanging voor de quickscan natuur.

Implementatie van conclusies uit de quickscan natuur en eventueel gericht soortenonderzoek (fase 3)

Hieronder worden doel en inhoud beschreven van de PBI producten fase 3 met betrekking tot de Wet natuurbescherming: Implementatie van de quickscan natuur (eventueel aangevuld met gericht soortenonderzoek).

Doel - Binnen de vastgestelde ruimtelijke opgave aangeven welke maatregelen (voorkomen, mitigeren, compenseren) nodig zijn om redelijkerwijs in aanmerking te komen voor ontheffing Wet natuurbescherming/Verklaring van geen bedenkingen.

Inhoud - In het rapport worden de volgende vragen beantwoord:

(deels al beantwoord in fase 2, met een concretere toetsing van effecten):

- Welke (streng) beschermde planten en dieren komen in en nabij het plangebied voor?
- Welke effecten zijn te verwachten voortvloeiende uit het realiseren van het plan die strijdig zijn met verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming?
- Welke randvoorwaarden moeten in acht worden genomen om redelijkerwijs ontheffing te kunnen aanvragen voor (streng) beschermde soorten?
- Hoe kunnen ingrepen die schade opleveren aan beschermde soorten worden voorkomen, gemitigeerd of gecompenseerd?
- Moet en zo ja kan het plan zo aangepast worden dat redelijkerwijs deze niet conflicteren met de Wet natuurbescherming en de Gedragscode?

De hoofdstukindeling volgt het format 'quickscan natuur' en 'gericht soortenonderzoek' uit de formats natuurproducten. Nadrukkelijk wordt aandacht besteed aan de volgende onderdelen:

- Beschrijving hoe de schade aan de beschermde dier- en plantensoorten tot een minimum kan worden beperkt bij uitvoering van de voorgenomen activiteit;
- Beschrijving van de voorgenomen mitigerende en/of compenserende maatregelen indien schade onvermijdelijk is.
- In de conclusies wordt opgenomen voor welke soorten ontheffing moet worden aangevraagd en welke maatregelen nodig zijn om een ontheffing/verklaring van geen bedenken te verkrijgen.

Concretisering, borging en verfijning (fase 4-5)

In de fasen 4-5 moeten de studies die zijn uitgevoerd met betrekking tot de Wet natuurbescherming geactualiseerd⁸ worden en wordt er een ecologisch werkprotocol opgesteld. Het ecologisch werkprotocol wordt opgesteld conform het format 'ecologisch werkprotocol' en vormt een integraal protocol voor omgang met (streng) beschermde soorten en maatregelen voor vrijgestelde en algemeen soorten. In het ecologisch werkprotocol worden de maatregelen uit (de Amsterdamse gedragscode flora en fauna bij) de Gedragscode gespecificeerd voor het project. Zo wordt voorkomen dat de daadwerkelijke ingrepen in de realiserings- en beheerfase toch nog strijdig zijn met de Wet natuurbescherming. De werkzaamheden tijdens de uitvoering dienen onder ecologische begeleiding van een ecologisch deskundige uitgevoerd te worden. De uitgevoerde ecologische begeleiding wordt aantoonbaar vastgelegd in een verslag.

Het aanvragen van een ontheffing (fase 4-5)

Ontheffing is noodzakelijk op het moment dat er daadwerkelijk sprake is van overtreding van de verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming.

In de voorbereiding van het project moeten maatschappelijke belangen worden afgewogen tegen eventuele negatieve effecten voor beschermde soorten. Het is raadzaam om al in deze fase het Ministerie van Economische Zaken via de Rijkdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) en/of de Provincie Noord-Holland/Omgevingsdienst te consulteren. Hierdoor wordt voorkomen dat het maatschappelijk belang van het project later (bij een ontheffingsaanvraag) niet blijkt op te wegen tegen de negatieve effecten van het project voor beschermde soorten.

De verantwoordelijkheid voor de beschikking ontheffing van de Wet natuurbescherming/verklaring van geen bedenkingen ligt bij de uitvoeringsverantwoordelijke. De gemeente is bij veel projecten verantwoordelijk voor het bouwrijp maken van de locatie. De verdere uitvoering komt in handen van bijvoorbeeld projectontwikkelaars, aannemers en uitvoerende gemeentelijke diensten. Voor werkzaamheden die worden uitgevoerd door of in opdracht van de gemeente, kan gebruik worden gemaakt van de gedragscode soortbescherming voor gemeenten.

Bij de overdracht van de verantwoordelijkheid moet dus ook de overdracht van de afspraken die voortkomen uit de implementatie van de Wet natuurbescherming, formeel overgaan. Bij een ontheffing heeft de activiteit die vrij wordt gesteld van de verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming (vernietigen, verjagen, verstoren en dergelijke) primair betrekking op het bouwrijp maken van de locatie maar is ook van toepassing op de schaduw- of barrièrewerking die een gebouw/activiteit kan geven waardoor het gebied niet meer als leefgebied kan functioneren. Aan de ontheffingsverlening kunnen voorwaarden worden verbonden die later kunnen worden

⁸ Onderzoeksgegevens zijn doorgaans 3-5 jaar geldig.

vervuld (zoals de aanleg van waterpartijen met natuurlijke oevers en het realiseren van ecologische verbindingen). De overdracht van de verantwoordelijkheid en eventueel aanvullingen of correcties op de gegevens van de ontheffing moeten tijdig bij het Ministerie van Economische Zaken via de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland en de Provincie Noord-Holland worden gemeld.

Opdrachtverlening en opdrachtformulering

Tijdens de planvorming (PBI fasen 1–5) is het voor gemeentelijke projectverantwoordelijken verplicht om de consequenties voor de natuurwetgeving inzichtelijk te krijgen. Het is daarom verstandig opdrachten te verlenen voor natuurproducten en de actualisatie daarvan. Vanwege de juridische bruikbaarheid van deze documenten zijn de volgende aandachtspunten van belang.

- Er moet gebruik worden gemaakt van actuele en methodologisch 'harde' inventarisatiegegevens. Ruimte & Duurzaamheid beschikt over recente inventarisatiegegevens, die zijn ontsloten via de NDFF en maps.amsterdam.nl. In verband met mogelijke veroudering dienen inventarisatiegegevens altijd gecontroleerd en waar nodig met veldinventarisaties geactualiseerd te worden.
- De gemeente Amsterdam heeft voor het opstellen van natuurproducten een raamovereenkomst gesloten met ecologische adviesbureaus. De natuurproducten die in deze raamovereenkomst vallen zijn quickscan natuur, gericht soortenonderzoek, ecologisch werkprotocol, activiteitenplan en ecologische begeleiding tijdens uitvoering.

Ontheffing/Verklaring van geen bedenkingen

Alleen voor de uitvoerings- en beheerfase is — indien daartoe noodzaak bestaat — een ontheffing/verklaring van geen bedenkingen relevant.

- Ontheffingen moeten worden aangevraagd bij het Ministerie van Economische Zaken via de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland of de Provincie Noord-Holland/Omgevingsdienst. Bij de aanvraag moet alle informatie worden aangeleverd die nodig is om een beoordeling van de aanvraag mogelijk te maken. De behandeling van een ontheffingsaanvraag duurt 13 weken + eventueel 7 weken verlenging, afhankelijk van de complexiteit en de mate van volledigheid van de aanvraag. Belangrijk is dat de in de ontheffing beschreven situatie actueel is. Het kan dus zijn dat bij langdurige projecten de geïnventariseerde informatie moet worden geactualiseerd.
- De goedkeuring kan ook worden verkregen via de omgevingsvergunning, in dat geval wordt een uitgebreide procedure doorlopen, waarbij een Verklaring van geen bedenkingen kan worden afgegeven door het bevoegd gezag. Bij de aanvraag moet alle informatie worden aangeleverd die nodig is om een beoordeling van de aanvraag mogelijk te maken.

Voorkomen, mitigeren, compenseren

In veel gevallen kan toestemming voor overtreding van de verboden in de Wet natuurbescherming worden verleend indien 'geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort'. Dat houdt praktisch gesproken in dat natuurgerichte maatregelen worden genomen waardoor de soort geen schade lijdt. Deze maatregelen kunnen in drie categorieën worden verdeeld voorkomen, mitigeren en compenseren.

Voorkomen - Plannen kunnen zo worden aangepast dat leefgebieden en populaties van soorten worden ontzien.

Mitigeren - Dit houdt in dat door aanpassing van de ruimtelijke ingrepen het gebied een functie behoudt voor de daar voorkomende beschermde soorten. In het mitigatieplan dienen de maatregelen per soort te worden uitgewerkt. Te nemen mitigerende zijn afhankelijk van de resultaten uit de natuurtoets/omgevingscheck, de periode van het jaar, mitigerende maatregelen per soort en daarmee project specifiek. De soorten die op projectlocaties voor kunnen komen verschillen in leefgebied en leefwijze. Ieder soort heeft zo zijn eigen specifieke leefwijze (broedseizoen of zoogtijd, paartijd of winterslaap).

Informatie voor het mitigatieplan kan worden gehaald uit de kennisdocumenten Soorten (zie website BIJ12). De technische uitwerking van flora- en faunavoorzieningen kan gebaseerd worden op bijvoorbeeld de Kennismodule Flora- en faunavoorzieningen van het CROW en/of de Leidraad Faunavoorzieningen bij Infrastructuur van Rijkswaterstaat en ProRail.

Voorbeelden van mitigerende maatregelen zijn:

- Het ophangen van gierzwaluwnestkasten nabij een projectlocatie: vijf stuks per vastgesteld nest. Nestkasten uiterlijk in februari ophangen, voorafgaand aan de start van de realisatie van het projectonderdeel waarbij bestaande nesten worden opgeheven.
- Het verbinden van de voortplantingsbiotoop met de voedselbiotoop door middel van ecopassages voorafgaand aan de aanleg van een weg of de aanleg van faunauittreedplaatsen (FUP) bij de aanleg van een beschoeiing.
- Het plaatsen van een faunascherm om te voorkomen dat soorten zich op de projectlocatie gaan vestigen in combinatie met het wegvangen van individuen die nog aanwezig zijn.

In de kennisdocumenten Soorten is informatie te vinden over onder andere de kenmerkende ecologische aspecten van de soort en effectieve maatregelen om de soort te beschermen. Deze algemene maatregelen zijn uitgewerkt op basis van veel voorkomende activiteiten zoals het rooien van bomen, baggeren, slopen of bouwen. Verschillende ecologische en juridische deskundigen hebben meegewerkt aan het maken van de kennisdocumenten.

Compenseren - Hierbij wordt het verlies van een leefgebied goedge maakt door elders (binnen of buiten het plangebied) voor vervanging te zorgen. Bij compensatie moet gekeken worden naar zowel kwalitatieve als kwantitatieve oplossingen. Voorbeelden hiervan zijn het verbeteren van berminrichting en het optimaliseren van het beheer of het aanleggen van een vergelijkbaar leefgebied. Deze maatregelen dienen veelal ruim voor de projectstart plaats te vinden in verband met de “ecologische rijping” van het vervangende/verbeterde leefgebied. Het gaat hierbij veelal om meerdere jaren. Voorbeelden van compenserende maatregelen zijn:

- Het tijdig verbeteren van een leefgebied voor weidevogels in het kader van het opheffen van een deel van het gebied voor de aanleg van een nieuwe weg.
- Het graven van een nieuwe paddenpoel en inrichten directe omgeving. Dit ter vervanging van een bestaande poel. Realisatie minimaal een jaar voordat de oude poel wordt opgeheven.

In aanvulling op inrichtings- en beheermaatregelen kan planologisch-juridische veiligstelling een zeer belangrijke compensatiemaatregel zijn. Dit kan bijvoorbeeld door de natuurfunctie vast te leggen in het bestemmingsplan.

Bijlage 4 - Gehanteerde begrippen

In de introductie van de gedragscode is een lijst opgenomen met gehanteerde begrippen. Aanvullend hierop worden in onderstaande tabel de gehanteerde begrippen in deze Amsterdamse gedragscode flora en fauna toegelicht.

<i>Afdelingshoofd/projectleider:</i>	Een persoon (bijvoorbeeld sectorhoofd, afdelingshoofd, projectleider, etc.) die namens het (stadsdeel)college of een gemeentelijke dienst als (gedelegeerd) opdrachtgever opereert.
<i>Beschermde soorten</i>	Soortbescherming is in principe voor heel Nederland van kracht. Voor alle in het wild levende planten en dieren geldt de algemene zorgplicht. Aanvullend heeft de Rijksoverheid lijsten met specifiek beschermde soorten opgesteld. Deze zijn tot stand gekomen op basis van Europese afspraken die zijn vastgelegd in verdragen (Bern en Bonn) en richtlijnen (Habitat- en Vogelrichtlijn). Aanvullend is een lijst met nationaal beschermde soorten gemaakt. De bescherming van deze soorten is nader uitgewerkt in verbodsbepalingen.
<i>Brugconstructies</i>	Civiele constructies behorend tot een brug, inclusief landhoofden, brugpeilers, brugmuren, overspanningen, brugwachtershuisjes.
<i>Ecologisch deskundige:</i>	Zie paragraaf 1.2.
<i>Gemeentelijk ecooloog</i>	Een stadsecoloog in dienst van de gemeente Amsterdam.
<i>Gunstige staat van instandhouding</i>	Inzicht krijgen in de aanwezigheid van de soort in relatie tot de beschermingsstatus, staat van instandhouding (algemeen, schaars, zeldzaam) en trend (dalend, stabiel, stijgend).
<i>Initiatiefnemer:</i>	De initiatiefnemer is hoofdverantwoordelijk voor de naleving van deze gedragscode en aansprakelijke partij voor het bevoegd gezag. In overeenstemming met de wet wordt de verantwoordelijkheid voor het toepassen van de wet binnen de gemeente bij het afdelingshoofd of de projectleider neergelegd. Een afdelingshoofd/projectleider opereert namens het stadsbestuur als gedelegeerd opdrachtgever (initiatiefnemer).
<i>Jaarrond beschermde nesten:</i>	Nesten van vogels, zoals genoemd in de circulaire 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep' van RVO.nl van het Ministerie van EZ. Het betreft ongeveer tachtig soorten. De nesten zijn het hele jaar door beschermd, echter niet in gelijke mate.
<i>Kademuren</i>	Synoniem: Walmuren. Civiele verticale constructies, inclusief sluismuren.
<i>Locatie:</i>	Het gebied waar concrete buitenwerkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling of beheer- en onderhoud worden uitgevoerd.

<i>Maatregelen:</i>	Specifieke acties gericht op het zorgvuldig omgaan met flora en fauna; deze maatregelen zijn aanvullend ten opzichte van de werkzaamheden.
<i>Ontheffing:</i>	Een ontheffing conform toetsing Vogelrichtlijn (Wnb art. 3.3), Habitatrichtlijn (Wnb art. 3.8) en Nationaal beschermde soorten (Wnb art. 3.8 en 3.10 lid 2).
<i>Opdrachtnemer:</i>	Persoon die of bedrijf dat in opdracht van de Gemeente Amsterdam activiteiten uitvoert.
<i>Rode lijstsoorten:</i>	Soorten die genoemd worden op een van de 'Rode Lijsten' van de Rijksoverheid vanwege hun status. Een deel van deze soorten valt onder de bescherming van de Wet natuurbescherming.
<i>Vrijgestelde soorten:</i>	De minister en Provinciale staten kunnen voor bepaalde situaties een vrijstelling van de verboden verlenen. Voor ruimtelijke ontwikkeling heeft de Provincie Noord-Holland een lijst met vrijgestelde soorten opgesteld en middels een verordening de omvang en het inzetbereik van de vrijstelling beschreven. Bepaalde verboden gelden bijvoorbeeld niet indien een ruimtelijke ontwikkeling gebaseerd is op een wettelijk erkend belang. Openbare veiligheid is het grootst erkende belang; het betreft bijvoorbeeld (i) veilig en functioneel maken /houden van bebouwing en infrastructuur en (ii) veilig en functioneel houden van laaggelegen delen in Nederland door het maken/vervangen van waterkeringen en waterwerken.
<i>Werkzaamheden bestendig beheer of onderhoud:</i>	De werkzaamheden die worden uitgevoerd in het kader bestendig beheer of onderhoud, zoals beschreven in hoofdstuk 3.
<i>Werkzaamheden ruimtelijke ontwikkeling of inrichting:</i>	De werkzaamheden die worden uitgevoerd in het kader van ruimtelijke ontwikkeling of inrichting, zoals beschreven in hoofdstuk 3.

Bijlage 5 - Totstandkoming soortenlijsten

B 5.1 Algemene selectiecriteria

Bij de totstandkoming van de soortenlijsten hebben de volgende selectiecriteria een rol gespeeld:

- De lijst is gericht op de soorten die voor kunnen komen in de openbare ruimte van de gemeente Amsterdam, zowel in het stedelijk gebied als in het Amsterdamse bos, Westpoort en landelijk Noord. Soorten van spoorwegterreinen (o.a. behaard breukkruid en druifkruid) en natuurterreinen (in beheer van terreinbeherende organisaties) vallen buiten deze lijst.
- De soortenlijsten volgen de lijn uit de Wet natuurbescherming wat betreft aan te wijzen soortgroepen. Dit neemt niet weg dat er andere soortgroepen kunnen zijn waarin sprake is van kritische of zeldzame soorten, die in Amsterdam voorkomen. Denk bijvoorbeeld aan mossen, korstmossen, paddenstoelen en slakken. Deze soortgroepen zijn in deze Amsterdamse gedragscode flora en fauna buiten beschouwing gelaten, omdat de soorten zeldzaam zijn, maar niet uitsluitend in Amsterdam voorkomen. De soorten zijn aanwezig en kunnen zich naar verwachting handhaven in de stadse dynamiek en kunnen via biotoopontwikkeling versterkt worden (via het Handboek Groen en de Groenvisie). Indien sprake is van een zeldzame soort die in potentieel ontwikkelingsgebied valt, kunnen aanvullende objectafspraken worden gemaakt.
- Hoewel invasieve exoten (in)directe effecten kunnen hebben op de Amsterdamse beleidssoorten en biodiversiteit in de stad, is de omgang met deze soorten niet opgenomen in de Amsterdamse gedragscode flora en fauna. De soorten vragen om een zorgvuldige afweging op het gebied van beheersing ten behoeve van inheemse soorten (vanuit de EU-wetgeving) in relatie tot de zorgplicht voor het individuele dier (Agenda Dieren) en de wettelijke verplichting tot zorgvuldig handelen vanuit de Wet natuurbescherming. De afweging voor omgang met deze soorten en de methode voor uitvoering van werkzaamheden worden (in de toekomst) in andere beleidsdocumenten vastgelegd. Voor de omgang met de Aziatische duizendknoop is deze informatie gebundeld ontsloten via de website <https://www.amsterdam.nl/wonen-leefomgeving/japanse-duizendknoop/>. Betrek voor vraagstukken rondom invasieve dieren een gemeentelijk ecooloog en een collega van dierenwelzijn om te komen tot passende maatregelen (maatwerk).
- Op basis van historische data, bronnenonderzoek en expert judgement is in deze Amsterdamse gedragscode flora en fauna aangegeven welke groeiplaatsen van kartuizer anjer als oorspronkelijk worden beschouwd.

B 5.1.1 Flora

Voor de soortenlijst flora hebben de volgende afwegingen een rol gespeeld:

- Soorten waar de gemeente de afgelopen jaren een speciaal inspanning voor heeft gedaan, zodat dit wordt gecontinueerd.
- Soorten vermeld op de Rode Lijst categorieën gevoelig en hoger zijn meegenomen in de selectie ('thans niet bedreigd' is buiten beschouwing gelaten).
- Voor florasoorten (van de Rode Lijst) wordt met deze Amsterdamse gedragscode flora en fauna speciale zorg gegeven aan exemplaren die spontaan zijn gevestigd en op de locatie als oorspronkelijk kunnen worden beschouwd. Exemplaren die te herleiden zijn naar bijvoorbeeld een zaadmengsel of het gevolg zijn van uitzaaiingen en/of verwilderings van uit aanplantingen (tuinen, plantsoenen etc.) vallen buiten deze speciale zorg.
- Voor florasoorten is een selectie gemaakt van soorten die ook in het Handboek Groen en de Groenvisie wordt gehanteerd. Het Handboek Groen biedt mogelijkheden om specifiek in te zetten op soortontwikkeling. De soortenlijst in dit handboek is daarom uitgebreider dan de soortenlijst in de Amsterdamse gedragscode flora en fauna, waarbij het gaat om bescherming van aanwezige soorten. De lijst is zorgvuldig afgewogen op praktisch uitvoerbaarheid, zeldzaamheid en kwetsbaarheid.
- Voor de soortenlijst flora is beoordeeld of Amsterdam een specifieke zorgplicht heeft voor de instandhouding van waardplanten voor bijzondere insecten die niet zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming. Hier is in Amsterdam geen sprake van. Bijzondere insecten profiteren wel van de biotoopontwikkeling die wordt nagestreefd middels het Handboek Groen.
- Voor de soortenlijst flora zijn waterplanten meegewogen in de criteria, maar hieruit volgen geen soorten waar Amsterdam speciale zorg voor heeft in de bescherming van aanwezige soorten. De soorten zijn wel opgenomen in de lijsten met biotoopontwikkeling in het Handboek Groen.

Voorgaande heeft geresulteerd in de volgende Amsterdamse beleidssoorten voor flora, inclusief weergave van de wetenschappelijke namen.

Categorie ABS+		Categorie ABS	
Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam
Lancetvormige streepvaren	<i>Asplenium obovatum</i> subsp. <i>Lanceolatum</i>	Zwartsteel	<i>Asplenium adiantum-nigrum</i>
Steenhavikskruid ¹	<i>Hieracium sabaudum</i> subsp. <i>rigens</i>	Steenbreekvaren	<i>Asplenium trichomanes</i>
Rietorchis (1)	<i>Dactylorhiza praetermissa</i>	Tongvaren	<i>Asplenium scolopendrium</i>
Bijenorchis (1)	<i>Ophrys apifera</i>	Stengelomvattend havikskruid	<i>Hieracium</i> sect. <i>Amplexicaulia</i>
Bilzekruid	<i>Hyoscyamus niger</i>	Halsbloem	<i>Trachelium caeruleum</i>
Grote keverorchis (1)	<i>Neottia ovata</i>	Muurnavel	<i>Umbilicus rupestris</i>
Klavervreter	<i>Orobancha minor</i>	Gele helmblom	<i>Pseudofumaria lutea</i>
Moeraswespenorchis (1)	<i>Epipactis palustris</i>	IJzerhard ⁹	<i>Verbena officinalis</i>
Hondskruid (1)	<i>Anacamptis pyramidalis</i>	Slanke mantelanjer	<i>Petrorhagia prolifera</i>
Blauwe bremraap	<i>Orobancha purpurea</i>	Klimopbremraap	<i>Orobancha hederae</i>
Naast (1) ook overige orchideeën (uitgezonderd brede wespenorchis)		Stinkende ballote	<i>Ballota nigra</i> subsp. <i>meridionalis</i>
Riempjes	<i>Corrigiola litoralis</i>	Brede wespenorchis	<i>Epipactis helleborine</i>
Heemst	<i>Althaea officinalis</i>	Dodemansvingers	<i>Oenanthe crocata</i>

B 5.1.2 Fauna

Voor de selectie van de soortenlijst fauna hebben diverse afwegingen een rol gespeeld.

- De mate en schaal waarin werkzaamheden in de openbare ruimte invloed hebben op de soorten. Zo zijn niet alle soorten van de Rode Lijst vissen die in Amsterdam voorkomen, opgenomen in deze Amsterdamse gedragscode flora en fauna. De omstandigheden worden voor deze soorten middels andere beleidsinstrumenten verbeterd. In de Amsterdamse gedragscode flora en fauna zijn uitsluitend soorten opgenomen waarbij de uitvoering van werkzaamheden bepalend kan zijn voor de lokale populatie.
- Soorten waar de gemeente de afgelopen jaren een speciale inspanning voor heeft gedaan, zodat dit wordt gecontinueerd.

⁹ Alleen op steenglooingen en hellende vlakken

- Van de onbeschermde dagvlinders die staan vermeld op de Rode Lijst komt uitsluitend bruin blauwtje voor in Amsterdam. Bruin blauwtje is opgenomen als Amsterdamse beleidsoort, als indicatorsoort voor ecologisch beheer van wegbermen.
- Een aantal soorten vermeld op categorie 5 van de lijst met jaarrond beschermde nesten, zoals ijsvogel en bosuil, komen in Amsterdam voor en zijn relatief honkvast. Deze soorten zijn echter niet opgenomen in deze Amsterdamse gedragscode flora en fauna, omdat hiervoor een wettelijk spoor geldt op het moment dat er ecologische redenen zijn om de nesten te beschermen.

Bovenstaande heeft geresulteerd in de volgende Amsterdamse beleidsoorten voor fauna, inclusief weergave van de wetenschappelijke namen.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam
Rivierdonderpad	<i>Cottus perifretum</i>
Kroeskarper	<i>Carassius carassius</i>
Bruin blauwtje	<i>Aricia agestis</i>

B 5.2 Samenhang ABS-soorten en Handboek Groen

FLORA-BIJLAGE Lijst van waardevolle plantensoorten in Amsterdam (openbare ruimte, niet zijnde natuurgebieden). Mate van behoud/bescherming/ontwikkeling in vier categorieën met een verschillend inspanningsregiem via het spoor van de Gedragscode (A/B) en het Handboek Groen (C/D).	
Bescherming Gedragscode	
A. Strikte bescherming Wet natuurbescherming (Wnb) & Buitengewone beleidsoorten (ABS+ muurflora-unicums)	B. Bijzondere beleidsoorten: ABS / ABS+ waaronder RL-soorten met in Amsterdam een beperkte verspreiding en soorten waar de gemeente in het kader de afgelopen jaren een speciale inspanning heeft gedaan (F&Fwet).
Behoud door ontwikkeling Handboek Groen	
C. Speciale doelsoorten RL-soorten (niet ondergebracht in A/B) met ruimere verspreiding in Amsterdam.	D. Aandachtssoorten Landelijk gezien zeldzame/kwetsbare soorten, waarbij Amsterdam een bijzondere positie inneemt

Amsterdamse gedragscode flora & fauna

Aanvullende voorwaarden op de Gedragscode soortbescherming voor gemeenten

Ned. naam	Wet. naam	Beschermings- / RL-status	Rode lijst	Categorie	Borgings-spoor	Typering (Kernlocaties van desbetreffende soorten)
					Spoor A/B: soortbescherming Gedragscode (rood) & C/D: biotoopontwikkeling Handboek Groen	
Blaasvaren	<i>Cystopteris fragilis</i>	F&F-wet; Wnb; RL	BE	Wnb / muurflora	A (1)	Strikt beschermd (Oostelijk Havengebied / Centrum)
Schubvaren	<i>Asplenium ceterach</i>	F&F-wet; Wnb; RL	GE	Wnb / muurflora	A (1)	Strikt beschermd (5 locaties Centrum / Stenen Hoofd)
Groensteel	<i>Asplenium viride</i>	F&F-wet; Wnb; RL	GE	Wnb / muurflora	A (1)	Strikt beschermd (Amstelsluis)
Kartuizer anjer	<i>Dianthus carthusianorum</i>	F&F-wet; Wnb; RL	BE	Wnb / overig	A (1)	Strikt beschermd (Westpoort)
Wolfskers	<i>Atropa bella-dona</i>	Wnb; RL	BE	Wnb / overig	A (1)	Strikt beschermd (Stadsdeel Oost / Beatrixpark)
Zandwolfsmelk	<i>Euphorbia seguieriana</i>	Wnb; RL	EB	Wnb / overig	A (1)	Strikt beschermd (Stenen Hoofd)
Steenhavigskruid	<i>Hieracium rigens</i>	Unicum	[BE]	ABS+ / muurflora - unicums	A (2)	Strikt beschermd (Mauritskade)
Lancetvormige streepvaren	<i>Asplenium abovatum subsp. lanceolatum</i>	Unicum	[BE]	ABS+ / muurflora - unicums	A (2)	Strikt beschermd (Nassaukade)
Bijenorchis	<i>Ophrys apifera</i>	F&F-wet		ABS+ / overig	B (1)	Amsterdamse beleidssoort (Natte, kwetsbare terreinen/oevers/bermen)
Rietorchis	<i>Dactylorhiza praetermissa</i>	F&F-wet		ABS+ / overig	B (1)	Amsterdamse beleidssoort (Natte, kwetsbare terreinen/oevers/bermen)
Hondskruid	<i>Anacamptis pyramidalis</i>	F&F-wet		ABS+ / overig	B (1)	Amsterdamse beleidssoort (Westpoort)
Grote keverorchis	<i>Listera ovata</i>	F&F-wet		ABS+ / overig	B (1)	Amsterdamse beleidssoort (Westgaarde / enkele parken & Amsterdamse Bos)
Orchideeën	<i>Alle soorten mvv Epipactis helleborine</i>	F&F-wet		ABS+ / overig	B (1)	Amsterdamse beleidssoorten
Moeraswespenorchis	<i>Epipactis palustris</i>	F&F-wet; RL	KW	ABS+ / overig	B (1)	Amsterdamse beleidssoort (Natte, kwetsbare terreinen/oevers/bermen)
Bilzelskruid	<i>Hyoscyamus niger</i>	RL	BE	ABS+ / overig	B (1)	Amsterdamse beleidssoort (Braakliggende terreinen)
Riempijes	<i>Corrigiola litoralis</i>	RL	BE	ABS+ / overig	B (1)	Amsterdamse beleidssoort (Spoorterreinen / Mulderpoort)
Heemst	<i>Althaea officinalis</i>	RL	KW	ABS+ / overig	B (1)	Amsterdamse beleidssoort (IJ-oevers / Amsterdam-Noord)
Klaavervreter	<i>Orbanche minor</i>	RL	KW	ABS+ / overig	B (1)	Amsterdamse beleidssoort (Westpoort)
Blauwe bremraap	<i>Orbanche purpurea</i>	RL	KW	ABS+ / overig	B (1)	Amsterdamse beleidssoort (Westpoort, Oeverlanden-Oude Haagse weg)
Gele helmblom	<i>Pseudofumaria lutea</i>	F&F-wet		ABS / muurflora	B (2)	Amsterdamse beleidssoort (Wal- en kademuren)
Steenbreekvaren	<i>Asplenium trichomanes</i>	F&F-wet		ABS / muurflora	B (2)	Amsterdamse beleidssoort (Wal- en kademuren)
Tongvaren	<i>Asplenium scolopendrium</i>	F&F-wet		ABS / muurflora	B (2)	Amsterdamse beleidssoort (Wal- en kademuren)
Zwartsteel	<i>Asplenium adiantum-nigrum</i>	F&F-wet		ABS / muurflora	B (2)	Amsterdamse beleidssoort (Wal- en kademuren)
Stinkende ballote	<i>Ballota nigra subsp. meridionalis</i>	F&F-wet		ABS / overig	B (2)	Amsterdamse beleidssoort (Bebouwd gebied / ruige randen)
Stengelomvattend havigskruid	<i>Hieracium amplexicaule</i>	F&F-wet; RL	GE	ABS / muurflora	B (2)	Amsterdamse beleidssoort (Stenen Hoofd)
Dodemensvingers	<i>Oenanthe crocata</i>	RL	GE	ABS / overig	B (2)	Amsterdamse beleidssoort (Sloterplas)
Slanke mantelanjier	<i>Petrohragia proflera</i>	RL	KW	ABS / overig	B (2)	Amsterdamse beleidssoort (Natte, kwetsbare terreinen/oevers/bermen)
Muurnavel	<i>Umbilicus rupestris</i>		[KW]	ABS / muurflora	B (2)	Amsterdamse beleidssoort (ABS) (Wal- en kademuren / Stenen Hoofd / Entrepotdok)
Izerhard	<i>Verbena officinalis</i>			ABS / muurflora	B (2)	Amsterdamse beleidssoort (Stadsdeel Oost)
Halzblom	<i>Trachelium caeruleum</i>			ABS / muurflora	B (2)	Amsterdamse beleidssoort (Wal- en kademuren)
Klimopbremraap	<i>Orbanche hederacea</i>			ABS / overig	B (2)	Amsterdamse beleidssoort (Oude stad)
Brede wespenorchis	<i>Epipactis helleborus</i>	F&F-wet		ABS / overig	B (3)	Amsterdamse beleidssoort (Tuinsteden / Stadsrand)
Muurganzenvoet	<i>Chenopodium murale</i>	RL	BE	Speciale doelsoort	C	Speciale doelsoort (Bebouwd gebied)
Spiesraket	<i>Sisymbrium loeselii</i>	RL	BE	Speciale doelsoort	C	Speciale doelsoort (Oostelijk Havengebied)
Lathyruswikke	<i>Vicia lathyroides</i>	RL	KW	Speciale doelsoort	C	Speciale doelsoort (Westpoort)
Oot	<i>Avena fatua</i>	RL	KW	Speciale doelsoort	C	Speciale doelsoort (Oude industrieterreinen)
Ruige weegbree	<i>Plantago media</i>	RL	KW	Speciale doelsoort	C	Speciale doelsoort (Westpoort)
Scherpe fijnstraal	<i>Erigeron acer</i>	RL	KW	Speciale doelsoort	C	Speciale doelsoort (Westpoort, omgeving Gaasperplas)
Waterscheerling	<i>Cicuta virosa</i>	RL	KW	Speciale doelsoort	C	Speciale doelsoort (Waterlopen in scheggen)
Wild kattenkruid	<i>Nepeta cataria</i>	RL	KW	Speciale doelsoort	C	Speciale doelsoort (Westpoort)
Absintalsem	<i>Artemisia absinthium</i>	RL	KW	Speciale doelsoort	C	Speciale doelsoort (Bebouwd gebied)
Gladde ereprijs	<i>Veronica polita</i>	RL	KW	Speciale doelsoort	C	Speciale doelsoort (Houtakpolders)
Moeraswolfsmelk	<i>Euphorbia palustris</i>	RL	KW	Speciale doelsoort	C	Speciale doelsoort (IJmeer-oevers)
Wilde selderij	<i>Apium graveolens</i>	RL	KW	Speciale doelsoort	C	Speciale doelsoort (IJ-oevers)
Kleine kattenstaart	<i>Lythrum hyssopifolia</i>	RL	KW	Speciale doelsoort	C	Speciale doelsoort (Oosterpark)
Blauw walstro	<i>Sherardia arvensis</i>	RL	KW	Speciale doelsoort	C	Speciale doelsoort (Westelijke tuinsteden)
Duinaveruit	<i>Artemisia campestris</i>	RL	KW	Speciale doelsoort	C	Speciale doelsoort (Westpoort)
Polei	<i>Mentha pulegium</i>	RL	KW	Speciale doelsoort	C	Speciale doelsoort (Natte gazons, randen in parken)
Stijf hardgras	<i>Catagodium rigidum</i>	F&F-wet		Aandachtsoort	D	Aandachtsoort (Bebouwd gebied / plaveisels / wal- en kademuren)
Geelwitte helmblom	<i>Pseudofumaria alba</i>			Aandachtsoort	D	Aandachtsoort (Wal- en kademuren)
Duits viltkruid	<i>Filago germanica</i>			Aandachtsoort	D	Aandachtsoort (Westpoort, omgeving Gaasperplas)
Duizendguldenkruiden	<i>Centaurium species</i>			Aandachtsoort	D	Aandachtsoort (Westpoort, omgeving Gaasperplas)
Gevelveld helmkruid	<i>Scrophularia umbrosa</i>			Aandachtsoort	D	Aandachtsoort (Schinkelscheg)
Goudknopje	<i>Cotula coronopifolia</i>			Aandachtsoort	D	Aandachtsoort (Slakke terreinen/oevers)
Grote stekelnoot	<i>Xanthium orientale</i>			Aandachtsoort	D	Aandachtsoort (Westpoort)
Kleine honingklaver	<i>Mellilotus indicus</i>			Aandachtsoort	D	Aandachtsoort (Westpoort)
Kleverige ogentroost	<i>Parentucellia viscosa</i>			Aandachtsoort	D	Aandachtsoort (Westpoort -Brettenzone / omgeving Gaasperplas)
Moerasandijvie	<i>Tephrosia palustris</i>			Aandachtsoort	D	Aandachtsoort (Slakke terreinen/oevers)
Rode ogentroost	<i>Odontites vernus serotinus</i>			Aandachtsoort	D	Aandachtsoort (Westpoort -Brettenzone / omgeving Gaasperplas)
Smalle rolklaver	<i>Lotus glaber</i>			Aandachtsoort	D	Aandachtsoort (Westpoort)
Doorschijnend fonteinkruid	<i>Callitriche truncata</i>			Aandachtsoort	D	Aandachtsoort (IJmeer, rond IJburg)
Wondklaver	<i>Anthyllis vulneraria -wildvorm/-</i>			Aandachtsoort	D	Aandachtsoort (Westpoort / spoorterreinen / Stenen Hoofd)
Ruige lathyrus	<i>Lathyrus hirsutus</i>			Aandachtsoort	D	Aandachtsoort (Amsterdam-Noord)
Kransnemesia	<i>Nemesia melissifolia</i>			Aandachtsoort	D	Aandachtsoort (Bebouwd gebied / plaveisels)
Koraalhelmkruid	<i>Scrophularia peregrina</i>			Aandachtsoort	D	Aandachtsoort (Bebouwd gebied / plaveisels)
Graslathyrus	<i>Lathyrus nissolia</i>			Aandachtsoort	D	Aandachtsoort (Lutkemeer, Oosterrindijk)
Beemdoeivaarsbek	<i>Geranium pratense</i>			Aandachtsoort	D	Aandachtsoort (omgeving Sloterdijk)
Gifsla	<i>Lactuca virosa</i>			Aandachtsoort	D	Aandachtsoort (Oude stad)
Groot glaskruid	<i>Parietaria officinalis</i>			Aandachtsoort	D	Aandachtsoort (Oude stad)
Muurfijnstraal	<i>Erigeron karvinskianus</i>			Aandachtsoort	D	Aandachtsoort (Wal- en kademuren)
Kranswieren	<i>Chara, Tolypella, Nitella soorten</i>			Aandachtsoort	D	Aandachtsoorten (Wateren met goed doorzicht)
Klein glaskruid	<i>Parietaria judica</i>	F&F-wet	nvt		nvt	x (alom present, sterk uitbreidend)
Muurbloem	<i>Erysimum cheiri</i>	Wnb		nvt	nvt	x (in Amsterdam alleen cult.variëteiten)

Colofon

Ambtelijk opdrachtgever:

Patrick van Beveren, teamleider Groene en Gezonde Stad, Ruimte & Duurzaamheid

De Amsterdamse gedragscode flora en fauna is opgesteld door:

Teksten en projectleiding	Tienke Springer – stadsecoloog Ingenieursbureau
Senior stadsecoloog	Geert Timmermans – Ruimte & Duurzaamheid
Senior adviseur / floradeskundige	Ton Denters – Ingenieursbureau

De Amsterdamse gedragscode flora en fauna is tot stand gekomen in samenspraak met een klankbordgroep van ecologen, beleidsmedewerkers en beheerders van groen en civiele constructies van de gemeente.

Klankbordgroep:

Marlon Baan	Coördinator kwaliteit en uitvoering Stadswerken
Maurice Backerra	Stadsecoloog Ingenieursbureau
Jaike Bijleveld	Senior adviseur assetmanagement groen V&OR
Kees Dekker	Stadsecoloog Ingenieursbureau
Menno van Duijvendijk	Programmeur groen V&OR
Nicolienne de Graaf	Medior adviseur assetmanagement groen V&OR
Ruud Lutterlof	Medewerker ecologie Stadswerken
Marina den Ouden	Medewerker groen, flora en fauna Stadswerken
Priscilla Paulussen	Beleidsadviseur dierenwelzijn Ruimte & Duurzaamheid
Robert Rill	Coördinator dagelijks onderhoud techniek Stadswerken
Melvin Stigter	Coördinator groen Stadswerken
Roy Veldhuizen	Stadsecoloog Ingenieursbureau
Koen Wonders	Stadsecoloog Ruimte & Duurzaamheid
Sietze Worm	Medewerker groen, flora en fauna Stadswerken

Onze dank gaat uit naar deze en vele andere collega's die (indirect) input hebben geleverd tijdens de experttafels en/of interne consultatie.